

HÅLLBARHETSBEDÖMNING

MED STRATEGISK MILJÖBEDÖMNING AV FAGERSTA ÖVERSIKTSPLAN

SAMRÅDSHANDLING

HÅLLBARHETSBEDÖMNING

Med strategisk miljöbedömning av Fagersta Översiktsplan

Fotografi på framsida Bergslagsbild AB 2020.

BESTÄLLARE

Fagersta kommun

Kontaktperson: Vilhelm Linder

KONSULT

WSP Sverige AB

WSP Sverige AB
121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
Tel: +46 10 7225000

wsp.com

Uppdragsansvarig: Filippa Pershagen

Medverkande utredare:
Elin Nordin, Sofia Nöu

Granskare: Marianne Klint

28 juni 2023

SAMLAD BEDÖMNING AV PLANFÖRSLAGET

Fagersta kommun tar fram en ny översiktsplan. Planen syftar till att beskriva kommunens samlade strategi för hur mark, vatten och bebyggelse ska användas, utvecklas och bevaras.

För alla nya översiktsplaner och fördjupade översiktsplaner ska en **strategisk miljöbedömning genomföras**. Syftet med en sådan bedömning är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas. Miljöbedömningen genomförs parallellt med, och integrerat i, planprocessen. Fagersta kommun har valt att utvidga bedömningen till att också inkludera sociala och ekonomiska konsekvenser. Detta avsnitt sammanfattar konsekvensbeskrivningen för Fagerstas nya översiktsplan så här långt, inför samråd. Texten utgör en icke-teknisk sammanfattning av arbetet.

Fagersta kommun ligger i nordvästra Västmanlands län och angränsar till kommunerna Norberg, Skinnskatteberg, Sala, Surahammar och Avesta. Fagersta ligger i Bergslagens malmregion. I kommunen finns två tätorter, Fagersta och Ängelsberg. Kommunen har en landyta på cirka 300 kvadratkilometer. Ungefär 80 procent av kommunens yta består av skogsmark och ungefär 15 procent består av vatten. År 2021 var befolkningen i kommunen cirka 13 300 invånare, varav cirka 11 800 invånare bodde i centralorten Fagersta. Efter att ha haft en minskade befolkningssmängd sedan 1970-talet har befolkningen varit relativt stabil de senaste åren.

I den nya översiktsplanen presenteras ett antal utvecklingsområden. Dessa områden är indelade i tre kategorier, utveckling av bostäder, utveckling av verksamheter och områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS).

Planförslaget innebär eller riskerar att innebära negativ påverkan på samtliga miljöaspekter. Områden med värdefulla natur- och kulturvärden föreslås bebyggas och investeringarna kommer innebära klimatutsläpp. Den ökande bebyggelsen kommer innebära en ökad påverkan på kommunens vatten. I planförslaget har stor hänsyn tagits till en utveckling som främjar ett levande samhälle, hållbart vardagsliv, social sammanhållning samt inkludering. För de sociala aspekterna har planen generellt en positiv påverkan. För de ekonomiska aspekterna bedöms planen medföra såväl negativa som positiva konsekvenser.

Miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs benämns ofta som nollalternativet. Bedömningen är gjord utifrån samma horisontår som valts i miljöbedömningen, år 2060. Nollalternativet bedöms ge en vag och otydlig vägledning och medge en mer spridd bebyggelse än planförslaget. Sammantaget bedöms de negativa effekterna och konsekvenserna vara större i nollalternativet jämfört med det nu aktuella planförslaget.

Nedan sammanfattas bedömningen av planförslagets konsekvenser. Alla bedömningar är i jämförelse med nuläget och tar sikte på horisontåret 2060. Symbolerna till höger redovisar vilka globala hållbarhetsmål aspekten relaterar till samt om aspekten utgör en del av den strategiska miljöbedömningen och därmed finns med i miljöbalken. Läs mer om indelningen av och innehåll i aspekter i metodavsnittet samt under respektive avsnitt. Bedömning av hur planförslaget bidrar eller inte bidrar till de svenska miljömålen kan läsas i avsnitt 10.

Teckenförklaring:

Planen bedöms ha positiva konsekvenser

Planen bedöms varken ha positiva eller negativa konsekvenser

Planen bedöms ha negativa konsekvenser

MILJÖKONSEKVENSER

Vatten

Avsnitt 6.1

Kommunen har goda intentioner och mål, men utan konkreta och mer plats specifika åtgärdsförslag eller ställningstaganden blir planens stöd vagt och öppet. Då inga områden för vattenåtgärder finns utpekade i mark- och vattenanvändningskartan kan detta leda till potentiella målkonflikter. Den exploatering som planen medger kombinerat med de osäkerheter som finns kopplat till framtida styrning bedöms leda till negativ påverkan på kommunens vatten. Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för små till måttligt negativa konsekvenser för kommunens vatten. Om de rekommendationer och åtgärdsförslag som anges nedan arbetats in i planförslaget bedöms konsekvenserna kunna mildras.

Natur

Avsnitt 6.2

I planförslaget lyfter kommunen vikten av grönområden vilket bland annat framgår i den övergripande utvecklingsinriktningen där värdefulla grönområden markeras ut. Fagersta kommun vill att översiktsplanen ska vara ett verktyg för att långsiktigt planera för att stärka och utveckla kommunens värdefulla natur. Det saknas dock hänsyn och ställningstaganden kopplat till naturens egenvärde. Sammantaget bedöms planförslaget medföra måttliga negativa konsekvenser. Bedömningen baseras huvudsakligen på att flera utvecklingsområden ligger inom riksintresse för naturvård samt att det är oundvikligt att naturmiljövärden går förlorade vid exploatering av mark som i nuläget utgörs av natur.

Bebyggelse, kulturmiljö och landskap

Avsnitt 6.3

I planförslaget finns en tydlig beskrivning av kulturmiljöer i kommunen samt en rad ställningstaganden för att skydda och utveckla dessa. Det bedöms som positivt även om vissa av ställningstagandena till viss del är otydliga. Planförslaget medger utveckling i flera olika områden inom riksintresse för kulturmiljövården, Strömsholms kanal. De områdesspecifika vägledningarna som finns för att minimera en negativ påverkan på riksintresset är varierande och för vissa områden saknas vägledning helt. Det finns en risk att utvecklingen medför kumulativa effekter kopplat till påverkan på riksintresset Strömsunds kanal. Sammantaget bedöms planförslaget medföra måttliga negativa konsekvenser för kommunens kulturhistoriska värden. Bedömningen kan komma att mildras om de föreslagna åtgärderna genomförs.

Klimatpåverkan

Avsnitt 6.4

Allt byggande medför utsläpp av växthusgaser, exempelvis vid framställning av material, transporter från och till bygget och från arbetsmaskiner. Planförslaget för ett resonemang kring kommunens nuvarande utsläpp, men skulle tydligare kunna lyfta fram utmaningar som följer av en ökad befolkningsmängd och nybyggnation. Planförslaget bedöms inte heller i tillräckligt stor utsträckning bidra till att nå kommunens energi- och klimatmål. Sammantaget bedöms den planerade utvecklingen innebära ökad klimatpåverkan och små till måttliga negativa konsekvenser för klimatet i jämförelse med nuläget.

SOCIALA KONSEKVENSER

Hälsa och livsmiljö

Avsnitt 7.1

Planförslaget medför ianspråktagande av mark som idag används för rekreation. Det finns på det stora hela bra riktlinjer som kommer minimera påverkan på de rekreativa värdena. Vidare finns risk att ytterligare förtätning och ökad trafikering inom vissa redan tätbebyggda områden kan medföra att luftkvaliteten påverkas lokalt, med förhöjda halter. Planförslagets eventuella påverkan på miljökvalitetsnormerna kan inte bedömas eftersom den framtida trafikökningen inte är beräknad, samt att utformningen av tillkommande utvecklingsområden inte heller är fastslagen. Fagersta är dock en landsbygdskommun som till största del har god luftkvalitet och bullersituation i dagsläget och att den utveckling som planförslaget medger inte bedöms försämra denna. Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för små negativa konsekvenser för aspekten hälsa och livsmiljö. Med föreslagna åtgärder bedöms konsekvenserna bli varken positiva eller negativa.

Vardagsliv och levande samhällen

Avsnitt 7.2

Utvecklingsområdenas lokalisering bedöms välmotiverad med närhet till viktiga målpunkter. Den utveckling som planförslaget medger bedöms således främja ett levande samhälle och ett hållbart vardagsliv för kommunens invånare. Sammantaget bedöms planförslaget medföra måttliga positiva konsekvenser för aspekten vardagsliv och levande samhällen.

Inkludering och social sammanhållning

Avsnitt 7.3

I planförslaget tas ett helhetsgrepp kring tillgänglighet för olika samhällsgrupper kopplat till exempelvis ålder, kön och socioekonomi. Det framgår även av planförslaget att kommunen är väl medveten om de utmaningar som finns kopplat till inkludering och social sammanhållning. Samtidigt kan planförslaget med fördel tydliggöra hur och var åtgärder för att lösa dessa utmaningar planeras. Sammantaget bedöms planförslaget medföra små positiva konsekvenser kopplat till inkludering och social sammanhållning.

Risk och klimatanpassning

Avsnitt 7.4

I planförslaget uppmärksammas ett antal kända risker som behöver hanteras i den kommande planeringen. Enligt planförslaget ska exempelvis hänsyn tas till risker för erosion, skred och ras vid planering av ny bebyggelse. I planförslaget beskrivs även höga ambitioner och en stor medvetenhet kring klimatanpassning, men det saknas till viss del specifika och tydliga ställningstaganden. Planförslaget saknar även ställningstaganden för risker kopplat till miljöfarliga verksamheter. Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för små negativa konsekvenser kopplat till hantering av risker och klimatanpassning i den kommande planeringen.

EKONOMISKA KONSEKVENSER

Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt

Avsnitt 8.1

Planförslaget medför irreversibla ianspråktaganden av både skogs- och jordbruksmark. På det stora hela är det en liten andel av skogs- och jordbruksmarken som påverkas av bebyggelse, men det kan ha stor påverkan lokalt. Huvudinriktningen för planeringen inom kommunen är att majoriteten av utvecklingen ska ske inom och i anslutning till befintliga tätorter, vilket minimerar behovet av att ianspråka jungfrulig mark. Kommunen har på ett tydligt sätt beskrivit hur processen med ianspråktagande av jordbruksmark ska gå till och motiverar inte det väsentliga samhällsintresset. Kopplat till materialutvinning finns det goda ambitioner och ställningstagande. Gällande vatten så saknar planförslaget resonemang kring hur dricksvattenförsörjningen ska säkras. Sammantaget bedöms planförslaget medföra små negativa konsekvenser för hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt.

Förutsättningar för näringslivet

Avsnitt 8.2

Planförslaget innefattar flera ställningstaganden som gynnar näringslivet i kommunen. Enligt kommunen ska det vara lätt för företag att etablera sig i Fagersta, likväl som det ska finnas förutsättningar för befintliga företag att såväl fortsätta som utveckla sin verksamhet i kommunen. I planförslaget pekas cirka 200 hektar ut för verksamhetsetableringar. Sammantaget bedöms planförslaget medföra positiva konsekvenser för näringslivets förutsättningar.

Kommunal ekonomi

Avsnitt 8.3

Själva plandokumentet är i sig inte tillräckligt som underlag för att göra en bedömning av planförslagets långsiktiga kommunalekonomiska konsekvenser. Den markanvändning som redovisas i planen skapar möjligheter för ett samhällsbyggande men bedömningar av i vilken ordning och på vilka kommersiella villkor som områden ska utvecklas skjuts till senare processer. Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för negativa konsekvenser inledningsvis. Positiva konsekvenser kan dock förväntas på sikt till följd av markförsäljning och ökade skatteintäkter om det sker en befolkningsökning av personer i arbetsförålder. Det finns dock en otydlighet om bebyggelseordning, prioriteringar och vilka investeringsbehov som finns i kommunen. Om befolkningen på sikt ökar kan planförslaget på långsikt medföra positiva konsekvenser.

INNEHÅLL

SAMLAD BEDÖMNING AV PLANFÖRSLAGET	3
1 INLEDNING	8
2 PLANFÖRSLAGET	9
3 FÖRUTSÄTTNINGAR	10
3.1 OMRÅDESBESKRIVNING	10
3.2 REGIONAL UTVECKLINGSPLAN RUS 2030	10
3.3 ÖVERSIKTSPLAN 2007	10
3.4 VÄGLEDANDE OCH STYRANDE DOKUMENT	10
4 GENERELLA BEDÖMNINGSGRUNDER	11
4.1 RELEVANT LAGSTIFTNING	11
4.2 RELEVANTA NATIONELLA OCH GLOBALA MÅL	12
5 METOD OCH AVGRÄNSNING	14
5.1 ARBETSSÄTT	14
5.2 AVGRÄNSNING	19
6 MILJÖKONSEKVENSER	19
6.1 VATTEN	19
6.2 NATUR	22
6.3 BEBYGGELSE, KULTURMILJÖ OCH LANDSKAP	25
6.4 KLIMATPÅVERKAN	27
7 SOCIALA KONSEKVENSER	30
7.1 HÄLSA OCH LIVSMILJÖ	30
7.2 VARDAGSLIV OCH LEVANDE SAMHÄLLEN	34
7.3 INKLUDERING OCH SOCIAL SAMMANHÅLLNING	35
7.4 RISK OCH KLIMATANPASSNING	38
8 EKONOMISKA KONSEKVENSER	40
8.1 HUSHÅLLNING MED MARK, VATTEN OCH DEN FYSISKA MILJÖN I ÖVRIGT	40
8.2 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR NÄRINGSLIVET	43
8.3 KOMMUNAL EKONOMI	44
9 ALTERNATIV	46
9.1 NOLLALTERNATIVET – FRAMSKRIVET NULÄGGE	46
9.2 AVFÄRDADE ALTERNATIV	46
10 UTVÄRDERING MOT NATIONELLA OCH GLOBALA MÅL	47
11 REFERENSER	52
BILAGA 1	54

1 INLEDNING

En översiktsplan beskriver en kommuns avsikter i fråga om mark- och vattenanvändning, bebyggelseutveckling, riksintressen och allmänna intressen i övrigt. Alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan. Fagersta kommuns nuvarande översiktsplan antogs 2007 och aktualitetsförklarades av kommunfullmäktige 2013. Sedan planen antogs har flera delar av planen förverkligats samtidigt som omvärlden utvecklats. Förutsättningarna och framtidsmålen har blivit högre och därför har kommunen beslutat att ta fram en ny översiktsplan. Den färdiga översiktsplanen beräknas bli antagen under 2024.

Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska en kommun som upprättar en plan eller ett program som krävs i lag eller annan författning göra en strategisk miljöbedömning om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. En översiktsplan anses alltid medföra sådan påverkan. Miljöbedömningsarbetet ska dokumenteras i en konsekvensbeskrivning.

I syfte att skapa ett bredare beslutsunderlag har kommunen valt att genomföra miljöbedömningen som en del av en bredare *hållbarhetsbedömning*. I denna konsekvensbeskrivning redovisas därför planens konsekvenser i termer av hållbar utveckling samlat, med de delar som utgör miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalkens krav tydligt markerade.

Rapporten har följande delar: I kapitel 2 beskrivs kortfattat planförslagets huvudsakliga innehåll. Kapitel 3 redovisar förutsättningarna för planeringen i kommunen, och det efterföljande kapitlet de riksintressen och andra områdesskydd som påverkar planeringen. Kapitel 5 summerar den metod som använts i arbetet med hållbarhetsbedömningen och kapitel 6 den avgränsning som gjorts. Planförslagets miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser redovisas i kapitlen 6–8. I vart och ett av avsnitten i dessa kapitel ges konkreta förslag på hur planförslaget kan utvecklas och kompletteras inför nästa skede.

Alternativ och miljöns sannolika utveckling om planen inte antas redovisas i kapitel 9. I kapitel 10 ges en samlad bild av hur planförslaget kopplar till de globala och nationella miljömålen. I Bilaga 1 presenteras de riksintressen och övriga områdesskydd som är relevanta för det aktuella planarbetet.

2 PLANFÖRSLAGET

I översiktsplanen redovisas kommunens framtida mark- och vattenanvändning. I planen identifierar kommunen även ortstukturer och olika samband som finns inom och utanför kommunen. De samband som lyfts i planen är bland annat sambandet mellan Fagersta och Ängelsberg samt samband mellan kommunen, grannkommuner och omkringliggande regioner.

I översiktsplanen presenteras en utvecklingsinriktning som visar hur och i vilken riktning Fagersta och Ängelsberg ska växa. I planen presenteras övergripande strategier för hur kommunen ser på försörjningen av bostäder, inflyttning, klimatanpassning, kommunikationer, social hållbarhet, miljö och näringsliv. Sammantaget har utvecklingsinriktningen och dess övergripande strategier varit vägledande i arbetet med den föreslagna mark- och vattenanvändningen. Nedan listas de övergripande strategierna.

- Bostäder för alla
- Friare bosättningsmöjligheter
- En levande landsbygd
- Ett Fagersta förberett för framtiden
- Hållbara kommunikationer
- Näringsliv och verksamheter
- Natur, friluftsliv och turism
- Ett socialt hållbart Fagersta

Förslagen till kommunens mark- och vattenanvändning berör geografiskt ungefärligt avgränsade områden inom olika temadelar såsom exempelvis bebyggelse, tekniska anläggningar, landsbygd, natur och friluftsliv samt trafik och kommunikationer med mera.

För bebyggelse är mark- och vattenanvändningskartorna sedan nedbrutna i utvecklingsområden med en beskrivning och en motivering till varför området har pekats ut samt vilka förutsättningar det finns på platsen. Till varje område finns även en vägledning som ska fungera som ett stöd i framtida plan- och bygglovsprocesser.

Kommunen har också valt att redovisa existerande och nya områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) i översiktsplanen. Redovisningen av LIS-områden följer samma struktur som redovisningen av utvecklingsområden för bostäder och verksamheter. Det finns också en beskrivning av samhällsviktiga tekniska anläggningar i kommunen och ställningstaganden kopplade till dessa.

Sammanhängande natur- och friluftslivsområden, friluftdestinationer, vandringsleder och vattenmiljöer redovisas med särskilda ställningstaganden kopplat till dessa. Det följer också en mer detaljerad områdesbeskrivning för varje objekt samt hänsyn och avvägningar kopplat till dessa områden. På liknade sätt redovisas även utveckling av bostäder eller verksamheter på landsbygden, i kulturmiljöer samt trafik och kommunikationer.

I översiktsplanen finns även avsnitt och vägledningar kopplat till exempelvis riksintressen, areella näringar och täkter. Översiktsplanen har också ett avsnitt kopplat till kommunala hänsynsområden med ställningstagande. Det är områden som risk och hälsa, trygghet och trivsel, tillgänglighet, integration, jämställdhet och mellankommunala frågor.

3 FÖRUTSÄTTNINGAR

3.1 OMRÅDESBESKRIVNING

Fagersta kommun ligger i nordvästra Västmanlands län och angränsar till kommunerna Norberg, Skinnskatteberg, Sala, Surahammar och Avesta. Fagersta ligger i Bergslagens malmregion. I kommunen finns två tätorter, Fagersta och Ängelsberg.

Kommunen har en landyta på cirka 300 kvadratkilometer. Ungefär 80 procent av kommunens yta består av skogsmark och ungefär 15 procent består av vatten. År 2021 var befolkningen i kommunen cirka 13 300 invånare, varav cirka 11 800 invånare bodde i centralorten Fagersta. Efter att ha haft en minskade befolkningmängd sedan 1970-talet har befolkningen varit relativt stabil de senaste åren.

Kommunen genomkorsas av järnvägarna Bergslagspendeln och Godsstråket genom Bergslagen samt riksvägarna 66, 68 och 69.

3.2 REGIONAL UTVECKLINGSPLAN RUS 2030

Region Västmanland har en Regional utvecklingsstrategi (RUS 2030). Den regionala utvecklingsstrategin är grunden för det regionala utvecklingsarbetet i Västmanland och stärker hela länets utveckling och hållbara tillväxt. Strategin revideras varje mandatperiod och ger en grund för resurser för utveckling, nya nätverk, kompetenser och samarbeten som skapar effekt långt utanför länets gränser. Strategin vilar på de 17 globala målen i Agenda 2030.

Strategin har en vision som lyder, ett livskraftigt Västmanland genom hållbar utveckling. Visionen ska uppnås genom arbete inom tre målområden:

- Ett välmående Västmanland
- Ett tillgängligt Västmanland
- Ett nyskapande Västmanland genom hållbar tillväxt

År 2030 vill Västmanlands län ligga i framkant i både den globala omställningen till ett klimatsmart, resurseffektivt samhälle och i den digitala omställningen genom starka tjänsteföretag, världsledande forskning och ett starkt näringsliv.

3.3 ÖVERSIKTSPLAN 2007

Fagersta kommuns nuvarande översiktsplan antogs år 2007 och aktualitetsförklarades av kommunfullmäktige år 2013. Planens övergripande mål är att Fagersta ska vara en utvecklande och trygg miljö som ger människor och företag möjlighet att vara aktiva och växa.

I gällande översiktsplan finns fem frågor som ska prioriteras i kommande planering. Dessa är: väl utbyggd infrastruktur (väg, järnväg och bredband), god utbildning, attraktiva boendemiljöer, flera mötesplatser, trygg stadsmiljö

Planeringen av mark och vatten ska enligt översiktsplanen göras med en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling som mål.

3.4 VÄGLEDANDE OCH STYRANDE DOKUMENT

Ställningstaganden i översiktsplanen grundar sig i stora drag på redan fastställda kommunala styrdokument såsom exempelvis Näringslivsstrategin, Bostadsförsörjningsprogrammet, Energi- och klimatstrategin och Besöksnäringstrategin med mera. Översiktsplanen identifierar även styrdokument som är av betydelse för översiktsplanen men som i dagsläget saknas eller behöver uppdateras.

4 GENERELLA BEDÖMNINGSGRUNDER

4.1 RELEVANT LAGSTIFTNING

I både plan- och bygglagen och miljöbalken finns formella krav som är viktiga för den fysiska planeringen. I respektive lagstiftning finns även återkommande referenser till den andra lagen. Det medför att båda lagarna oftast är aktuella att tillämpa samtidigt. Det är dock viktigt att särskilja lagarnas syften. I plan- och bygglagen finns bestämmelser om vad som ska redovisas i en översiktsplan och hur processen att ta fram eller ändra en översiktsplan ska genomföras. I miljöbalken finns formella krav på vad den strategiska miljöbedömningen ska omfatta. Vid översiktsplanering bör den strategiska miljöbedömningen integreras i processen med framtagandet av planen.

4.1.1 Miljöbalken

Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska en kommun som upprättar en plan eller ett program som krävs i lag eller annan författning göra en strategisk miljöbedömning om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

En miljöbedömning ska enligt miljöbalken identifiera och värdera de betydande miljöeffekter som genomförandet av planen kan antas medföra med avseende på:

1. Befolkning och människors hälsa,
2. Djur- eller växtarter som är skyddade enligt 8 kap miljöbalken och biologisk mångfald i övrigt,
3. Mark, jord, vatten, luft, klimat, landskap, bebyggelse och kulturmiljö,
4. Hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt,
5. Annan hushållning med material, råvaror och energi, eller
6. Andra delar av miljön.”

Kommunen ska samråda om omfattningen av och detaljeringsgraden i en MKB med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som kan antas bli berörda av planen.

4.1.2 Plan- och bygglagen

Plan- och bygglagen, PBL, styr planläggning av mark, vatten och byggande.

1 kap. Syfte, innehåll och definitioner. Bestämmelserna syftar till att med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.

2 kap. Allmänna och enskilda intressen. Planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden främja en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper.

4.1.3 Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN) ska beaktas bland annat vid tillståndsprövningar och planering. Miljökvalitetsnormer är ett juridiskt bindande styrmedel som syftar till att komma till rätta med miljöpåverkan från diffusa utsläppskällor som till exempel trafik och jordbruk. För det pågående arbetet med översiktsplanen är miljökvalitetsnormer för ytvatten och grundvatten (SFS 2004:660) relevanta. Även frågor rörande miljökvalitetsnormer för luft och buller kan bli relevanta att resonera kring.

Miljökvalitetsnormerna kan även ses som styrmedel för att på sikt nå miljökvalitetsmålen frisk luft, god bebyggd miljö, levande sjöar och vattendrag, hav i balans samt levande kust och skärgård, bara naturlig försurning, ingen övergödning och grundvatten av god kvalitet.

4.1.4 Barnkonventionen

Sedan 1 januari år 2020 är barnkonventionen en del av svensk lag. Vid samhällsplanering är det i huvudsak punkt 3 och punkt 31 som är tillämpliga. Punkt 3 anger att det *vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa*. I punkt 31 som avser rätt till vila och fritid anges bland annat att *Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet*.

4.2 RELEVANTA NATIONELLA OCH GLOBALA MÅL

4.2.1 Agenda 2030

År 2015 antog FN:s medlemsstater Agenda 2030 för hållbar utveckling. Syftet var att medlemsstater åtog sig att fram till år 2030 leda världen mot en hållbar och rättvis framtid genom att utrota fattigdom och hunger överallt, bekämpa ojämlikheter inom och mellan länder, bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen, att alla ska kunna åtnjuta de mänskliga rättigheterna, att främja jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt, att vidta ansträngningar för att nå dem som är mest utsatta först samt att säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

Agenda 2030 är en handlingsplan med 17 mål för omställning till ett hållbart samhälle för människorna, planeten och välbefinnandet. Agenda 2030:s mål och delmål omfattar samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. De mål som bedöms vara relevanta för hållbarhetsbedömningen kan ses i Figur 1.

Figur 1. Relevanta globala miljömål.

4.2.2 Sveriges klimatpolitiska mål

Sveriges övergripande klimatmål är att nå noll nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045 och att därefter ha negativa nettoutsläpp. Att inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser betyder i det här fallet att utsläppen av växthusgaser från verksamheter i Sverige ska vara minst 85 procent lägre år 2045 än utsläppen år 1990. För transporterna gäller det nationella etappmålet att minska utsläppen med minst 70 procent till 2030 jämfört med 2010.

År 2019 presenterade regeringen Sveriges första klimatpolitiska handlingsplan. Samma år lämnade Naturvårdsverket in ett underlag till planen som visade på stora gap mellan framtida utsläppscenarier och Sveriges klimatmål. Scenarierna är baserade på beslutade styrmedel. Enligt scenarierna beräknas utsläppen, med befintliga styrmedel, minska med 33–40 procent till 2030 jämfört med 2010, vilket innebär ett utsläppsgap till målet på 6–7 miljoner ton 2030.

4.2.3 Riksdagens miljö kvalitetsmål

Riksdagen har antagit 16 miljö kvalitetsmål. Följande mål 13 mål bedöms vara relevanta i det kommande arbetet:

Figur 2. De relevanta miljö kvalitetsmålen.

De miljö kvalitetsmål som valts bort i det fortsatta arbetet är Storslagen fjällmiljö, Skyddande ozonskikt, och Hav i balans samt Levande kust och skärgård.

4.2.4 Folkhälsopolitiska mål

Riksdagen beslutade år 2018 om ett övergripande folkhälsomål och en målstruktur för folkhälsopolitiken. Syftet är att skapa en långsiktig och förebyggande struktur för en mer jämlik hälsa i hela befolkningen och att underlätta folkhälsoarbetet på samtliga samhällsnivåer.

Det övergripande målet är *att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.*

De folkhälsopolitiska delmålen är:

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

I hållbarhetsbedömningen kommer de folkhälsopolitiska målen att tjäna som grund för bedömning av sociala konsekvenser och planens bidrag till social hållbarhet.

4.2.5 Sveriges friluftslivspolitiska mål

År 2012 beslutade regeringen om tio mätbara mål för friluftslivspolitiken. Syftet med målen är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö.

De tio målen är:

1. Naturen ska vara tillgänglig för alla.
2. Personligt och ideellt engagemang ska stå i centrum.
3. Allemansrätten ska värnas.
4. Den hållbara användningen av naturen planeras med hänsyn till friluftslivets behov.
5. Kommunerna ska ha ett stort ansvar för naturen nära tätorterna.
6. Friluftslivet ska bidra till landsbygdsutveckling och regional tillväxt.
7. Skyddade områden ska vara en tillgång för friluftslivet.
8. Friluftslivet ska ha en given roll i skolans arbete.
9. Fysisk aktivitet och avkoppling ska stärka folkhälsan.
10. Beslut om friluftsliv ska fattas med god kunskap.

Samtliga tio mål bedöms vara relevanta för de bedömningar som görs i aktuell hållbarhetsbedömning, särskilt kopplat till social hållbarhet.

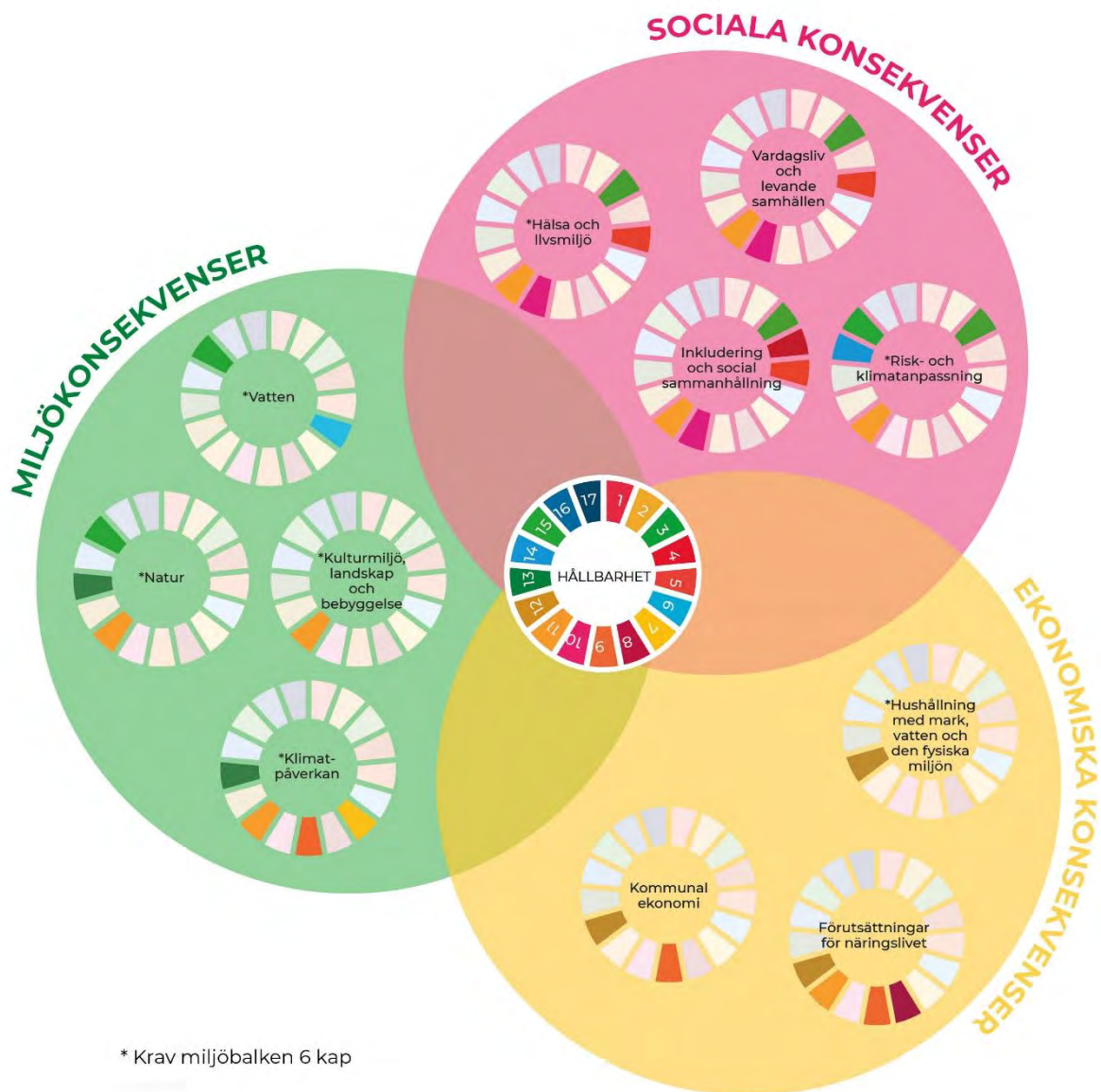
5 METOD OCH AVGRÄNSNING

Syftet med hållbarhetsbedömning är att bidra till helhetssyn och kvalitetssäkring i framtagandet av översiktsplanen. Hållbarhetsbedömning utgör även strategisk miljöbedömning enligt miljöbalkens krav. Syftet med att genomföra en sådan bedömning är enligt lagtexten i 6 kap *”att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas”*. Miljöbedömningen ska fungera som stöd för, och ge underlag till, arbetet med att hitta en lämplig utformning av planen. Den ska främja ökad miljöhänsyn och göra det möjligt att redan i planarbetet väga miljökonsekvenser mot andra samhällsintressen.

Samråd med länsstyrelsen angående avgränsning av betydande miljöaspekter har genomförts och beskrivs i avsnitt 5.2.

5.1 ARBETSSÄTT

Genom att integrera mål för hållbarhet i den översiktliga fysiska planeringen ökar förutsättningarna för ett framgångsrikt arbete med hållbar utveckling. Arbetet med hållbarhetsbedömningen har samordnats och integrerats med planarbetet på flera sätt. Genom hela processens gång har löpande avstämningsmöten och arbetsmöten genomförts mellan projektgruppen för översiktsplanen och projektgruppen för hållbarhetsbedömningen. Nedan presenteras hur processen för hållbarhetsbedömningen har integrerats med det övriga översiktsplanarbetet. Arbetet är baserat på de tre hållbarhetsdimensionerna miljömässig-, social- och ekonomisk hållbarhet. Utifrån dessa har aspekter arbetats fram som ligger till grund för strukturen i denna hållbarhetsbedömning. I Figur 3 på sida 18 illustreras hur de tre dimensionerna överlappar varandra och att hållbarhet uppnås där alla dessa tre möts.

Figur 3. illustration över de tre dimensionerna av hållbarhet samt vilka aspekter som ingår i hållbarhetsbedömningen. De mindre cirklarna beskriver vilka globala mål som kopplar till varje aspekt.

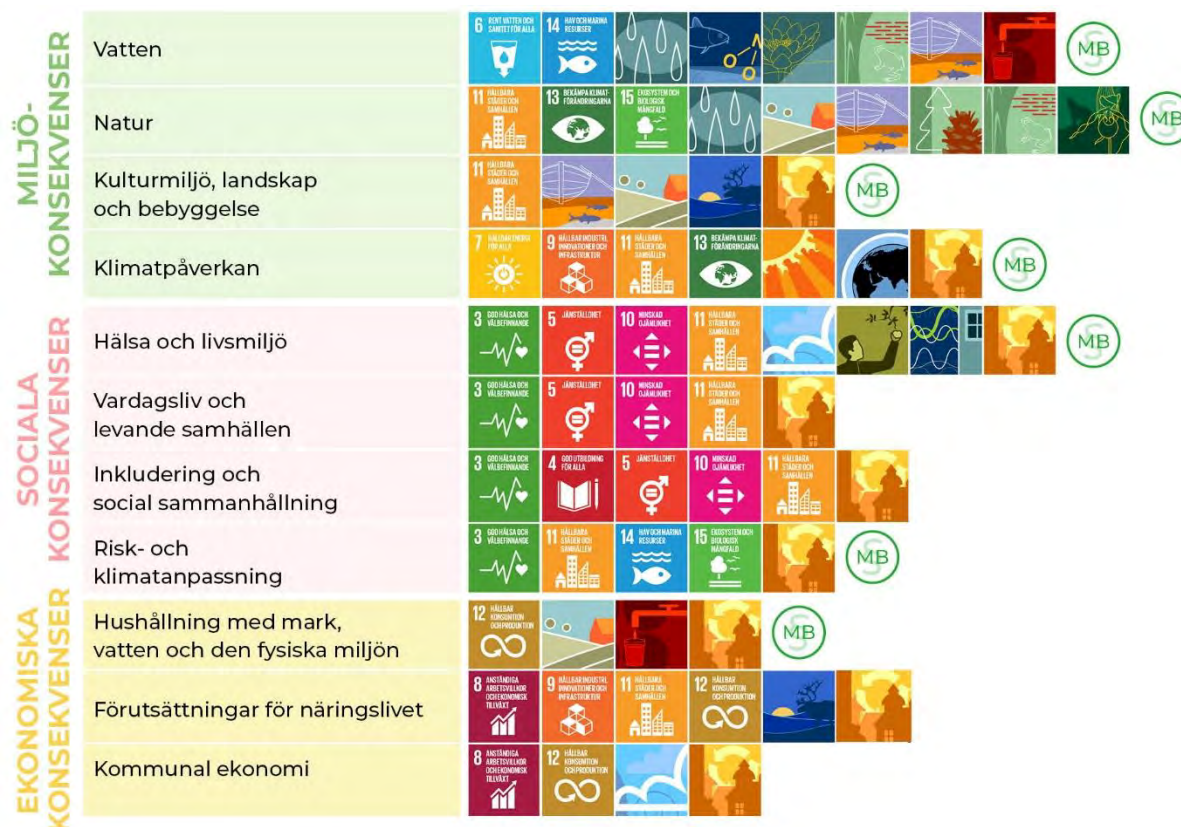
Arbetet med hållbarhetsbedömningen inleddes genom framtagande av en nulägesanalys där kommunens nulägesförutsättningar beskrevs samt möjligheter och utmaningar ringades in. När nulägesförutsättningarna ringats in genomfördes en översiktlig hållbarhetsanalys av utkast till planen. Analysen innefattade inspel kring hur väl utkastet på utvecklingsstrategi möter de utpekade utmaningarna och möjligheterna som identifierats samt förslag på fortsatt arbete kopplat till respektive hållbarhetsaspekt.

Parallellt med den tidiga nulägesanalysen inklusive hållbarhetsanalys av utkastet till planen togs ett avgränsningsunderlag fram för avgränsning av betydande miljöpåverkan. Samråd med länsstyrelsen angående avgränsning av betydande miljöaspekter genomfördes under april 2023.

Beskrivningar och bedömningar har gjorts av WSP:s konsultgrupp med särskild kunskap om konsekvensbedömningar. Arbetet har utförts med stöd av allmänt tillgängligt material från exempelvis myndigheter och kommunen själv samt utredningar som tagits fram i arbetet med planförslaget. Några fristående beräkningar eller modellkörningar har inte gjorts inom ramen för hållbarhetsbedömningen.

5.1.1 Bedömningsmodell

Hela arbetet med hållbarhetsbedömningen görs utifrån de generella bedömningsgrunderna som presenteras i avsnitt 4 och baseras på relevant lagstiftning samt globala och nationella mål. Utifrån detta har sedan en struktur för hållbarhetsbedömningen tagits fram med preciserade rubriker, se Figur 4 nedan. De globala och nationella miljömål som bedömts relevanta för respektive aspekt illustreras i figuren. I avsnitt 10 görs en mer detaljerad analys om hur målen integreras i planarbetet.

Figur 4. WSP:s hållbarhetsmodell.

För varje aspekt finns bedömningsgrunder som grundar sig på såväl lagkrav, allmänna råd och riktlinjer samt framtagna indikatorer. De avsnitt av konsekvensbeskrivningen som motiveras av krav i miljöbalken och som är en del av den strategiska miljöbedömningen är markerade med "MB" i respektive avsnittsrubrik.

Under miljökonsekvenser samlas konsekvenserna som planen innebär för olika miljöaspekter så som vatten, naturmiljö, klimatpåverkan samt landskap och kulturmiljö.

På samma sätt som MKB-delarna av hållbarhetsbedömningen avgränsas och fokuseras i samråd med länsstyrelsen så har även en avsmalning och prioritering gjorts av vilka sociala och ekonomiska perspektiv som ska hanteras i hållbarhetsbedömningen, utifrån planförslagets syfte och inriktning.

De sociala konsekvenserna ringar bland annat in påverkan och risk för människors hälsa så som luft, buller, riskfaktorer men också frågor som rör social sammanhållning, trygghet, förutsättningar för ett hållbart vardagsliv, tillgång till rekreation och möjligheten till en rik fritid.

Under de ekonomiska konsekvenserna samlas och beskrivs påverkan och konsekvenser som planförslaget har på olika ekonomiska faktorer så som hushållning med mark eller naturresurser, kommunal ekonomi och förutsättningar för näringslivet.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är ett samlingsbegrepp för de funktioner hos naturen som ger människan nytta som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Det handlar bland annat om förmågan att rena vatten, reglera vattenflöden, rena luft och bilda bördiga jordar som ger oss nytta som exempelvis vatten att dricka, mat att äta och ren luft att andas. Ekosystemtjänster är beroende av levande organismer och fungerande ekosystem. Tjänsterna delas vanligtvis in i kategorierna försörjande, reglerande, kulturella och stödjande.

Ekosystemtjänster berör flertalet av hållbarhetsaspekterna som bedöms i detta dokument. För att undvika upprepning konsekvensbedöms inte ekosystemtjänsterna separat utan de ingår i andra rubriker i hållbarhetsbedömningen. Till exempel hanteras ekosystemtjänsterna:

- *biologisk mångfald/habitat och ekologiskt samspel* i avsnittet natur (6.2),
- *rekreation* i avsnittet hållbart vardagsliv och levande samhällen (7.2), och
- *klimateanpassning* (skyfall och värmeöar) i avsnittet risk (7.4).

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Särskilda regleringar med ekosystemtjänster som begrepp saknas i lagstiftningen. Flera av de strukturer som ger upphov till ekosystemtjänster benämns dock i PBL som allmänna intressen som alltid ska beaktas i planering och byggande. Exempel på sådana intressen är jord- och skogsbruk, tillgång till parker, grönområden och natur. I miljöbalken nämns fler allmänna intressen som ska beaktas, exempelvis ekologiskt särskilt känsliga områden, riksintressen och tätortsnära grönområden.

Inom det nationella miljömålsarbetet finns två etappmål som rör stadsgrönka. Boverket har tagit fram en vägledning och metod för hur (bland annat) kommuner kan integrera stadsgrönka och ekosystemtjänster i planering, byggande och förvaltning. Statens målsättning är att kommunerna i planering, byggande och förvaltning senast 2025 ska integrera och tillvarata ekosystemtjänster i urbana miljöer.

5.1.2 Värdering av konsekvenser

Vid bedömning av en plans hållbarhetsprestanda analyseras i huvudsak planförslagets strategier, rekommendationer och markanvändningskarta. Rättesnöret är frågan – bidrar planen till eller motverkar planen en hållbar utveckling. För att kunna besvara frågan och bedöma konsekvenserna av ett planförslag bedöms huruvida förslaget ger tydlig vägledning i den fortsatta planeringen. För att ge tillräcklig vägledning måste strategier, rekommendationer och markanvändningskarta vara samstämmiga och eventuella målkonflikter måste ha hanterats.

För att beskriva ett planförslags konsekvenser används ofta begreppen *påverkan*, *effekt* och *konsekvens*.

- **Påverkan** är den förändring av fysiska eller beteendemässiga förhållanden som planens genomförande medför.
- **Effekt** är den förändring i miljön som påverkan medför, som till exempel förlust av värdefulla naturmiljöer, buller eller luftföroreningar.
- **Konsekvens** är den verkan de uppkomna effekterna har på en viss företeelse, till exempel människors hälsa eller biologisk mångfald.

För att beskriva konsekvenserna används följande skala:

- Stora, måttliga eller små negativa konsekvenser
- Varken positiv eller negativ konsekvens

- Stora, måttliga eller små positiva konsekvenser

Ett värde kan vara olika stort, vilket får betydelse för hur stor konsekvensen blir, se Figur 4. Vid bedömning av konsekvenser vägs ingreppets omfattning och det berörda objektets värde alternativt känslighet in. Om ett område med högt värde/hög känslighet störs i stor omfattning innebär det stora negativa konsekvenser medan små störningar i ett område med högt värde innebär måttliga negativa konsekvenser. Bedömningen av påverkan och konsekvens görs i förhållande till nuläget om inget annat anges.

En översiktsplan är ett planeringssteg som ligger tidigt i planprocessen och det är inte alltid möjligt att bedöma konsekvenserna av de ställningstaganden som görs. För vissa aspekter har därför bedömningarna delvis karaktären av riktninganalyser som visar att det finns risk för negativa konsekvenser.

Figur 5. Princip för bedömning av konsekvenser som uppstår till följd av planens genomförande.

Intressets värden/ känslighet	Ingreppets/ störningens omfattning (storlek på effekter)		
	Låga	Måttliga	Höga
Stora positiva			Stora positiva konsekvenser
Måttliga positiva		Måttliga positiva konsekvenser	
Små positiva		Små positiva konsekvenser	
Ingen störning	- - - Ingen konsekvens - - -		
Små negativa		Små negativa konsekvenser	
Måttliga negativa		Måttliga negativa konsekvenser	
Stora negativa			Stora negativa konsekvenser

För aspekterna 7.2 Vardagsliv och levande samhällen, 7.3 Inkludering och social sammanhållning, 8.2 Förutsättningar för näringslivet samt 8.3 Kommunal ekonomi värderas inte konsekvenserna på skala små, måttliga och stora. Konsekvensbedömningen av de fyra aspekterna görs endast som positiva eller negativa.

Kumulativa effekter

Effekter och konsekvenser av planförslaget kan i vissa fall påverkas av utvecklingen i kringliggande kommuner samt i regionen som helhet. Samlade effekter kan också uppstå när många var för sig små bidrag samverkar och förstärker eller motverkar varandra över tid. I värsta fall kan enskilda förändringar som var för sig uppfattas som "små" samverka och tillsammans ge stora konsekvenser. Sådana s.k. kumulativa effekter är svåra, men viktiga, att uppmärksamma i konsekvensbeskrivningen.

5.1.3 Osäkerheter

Miljöbedömningar är alltid förknippade med osäkerheter. Det finns dels genuina osäkerheter i alla antaganden om framtiden, dels finns det osäkerheter förknippade med analytisk kvalitet och kunskapsläge. Osäkerheter ligger exempelvis i att de underlag och källor som använts för miljöbedömningen kan vara behäftade med olika brister. Prognoser och beräkningar kan exempelvis vara missvisande på grund av felaktiga antaganden, felaktiga ingångsvärden eller begränsningar och brister i bakomliggande modeller.

I de bedömningar som görs har särskild hänsyn tagits till eventuella osäkerheter i underlag och kunskapsläget kopplat till nuvarande planförslag. Detta i enlighet med försiktighetsprincipen i 3 § 2

kap. miljöbalken. I de fall det finns kunskapsluckor eller andra osäkerheter antas därför konsekvenserna bli negativa fram till dess att osäkerheten kan avskrivs.

5.2 AVGRÄNSNING

Avgränsningen av de delar av hållbarhetsbedömning som styrs av miljöbalkens krav syftar till att koncentrera arbetet till de frågor som är väsentliga för de val och beslut som behöver fattas för den aktuella planeringsnivån. Ett samråd om avgränsningen genomfördes med länsstyrelsen 3 juni 2022. Avgränsningen redovisas nedan.

5.2.1 Avgränsning i tid

Horisontåret för hållbarhetsbedömning är satt till år 2060, samma som för översiktsplanen. Det medför att tidsperioden för bedömningarna av miljöpåverkan är satt till år 2060.

5.2.2 Avgränsning i rum

Den rumsliga avgränsningen utgörs i första hand av kommungränsen och de konsekvenser som på något sätt bedöms påverkas av den tänkta mark- och vattenanvändningen. För vissa miljöaspekter kan påverkan uppstå även utanför själva kommunen, vilket innebär att influensområdet är större än planområdet. För exempelvis påverkan på vatten kan planen påverka recipienter som delvis är belägna i angränsande kommuner. Sociala och ekonomiska effekter av översiktsplanen har även dessa en utbredning som skiljer sig från kommunens fysiska gräns. Exempelvis bostadsförsörjningen, transportrörelser och arbetsmarknadsregioner sträcker sig utanför kommunens gränser. Det geografiska område som påverkas varierar således beroende på vilken aspekt som studeras.

5.2.3 Avgränsning i sak

Nedan redovisas de aspekter som mot bakgrund av vad som är känt om planens innehåll och ställningstaganden bedöms medföra betydande påverkan och därmed riskerar att medföra negativa konsekvenser för människor eller miljö.

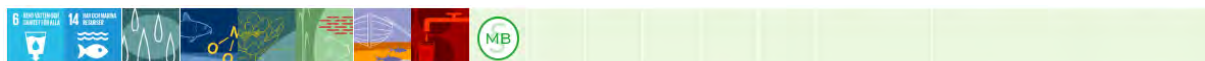
De *miljöaspekter* som bedöms vara betydande och som har konsekvensbedömts är:

- Vatten (ytvatten, grundvatten)
- Natur (bland annat biologisk mångfald och ekologiska samband)
- Bebyggelse, kulturmiljöer och landskap
- Klimatpåverkan
- Risk och klimatanpassning
- Hälsa och livsmiljö (inkl. rekreation, buller, luftkvalitet)
- Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt

De övriga aspekter som konsekvensbedömts presenteras i avsnitt 5.1 ovan.

6 MILJÖKONSEKVENSER

6.1 VATTEN

Ytvattnet är det vatten som finns i hav, sjöar och vattendrag. Dagvatten är det vatten som tillfälligt ansamlas på markytan till följd av nederbörd, is/snösmältning eller uppträngande grundvatten. Via ytavrinning eller dagvattensystem kan dagvattnet nå våra ytvatten. Grundvatten bildas när nederbörd tränger ner i marken. Gränsen där samtliga hålrum, sprickor och porer i marken är vattenfyllda kallas

för grundvattennivån. Inom ett avrinningsområde styrs grundvattennivån av ett antal olika faktorer såsom marknivåns höjdskillnader, väderleksförhållanden, närliggande vattendrag samt lokala berg- och jordarter. I urbana miljöer påverkas grundvattenförhållandena även av hårdgjorda ytor, ledningar i mark med mera.

Yt- och grundvatten ingår som en integrerad del av det hydrologiska kretsloppet och det sker också ett ständigt utbyte mellan yt- och grundvatten. Avgörande för de olika vattnens kvalitet är deras naturliga egenskaper samt den omgivningspåverkan de utsätts eller tidigare utsatts för. Påverkan på yt- och grundvatten är starkt beroende av markanvändning. En ökad andel hårdgjorda ytor såsom asfalt minskar infiltrationen till grundvattnet och ökar mängden dagvatten. Föroreningsmängden i dag- och grundvatten är beroende av vilka verksamheter som finns.

Nuläge

Enligt Vatteninformation Sverige (VISS) finns det i Fagersta kommun 20 vattenförekomster som utgörs av åtta sjöar, sju vattendrag och fem grundvattenförekomster. I kommunen finns även tre vattenskyddsområden. Av kommunens sjöar uppnår en (1) god ekologisk status och sju uppnår måttlig status. Ingen av sjöarna uppnår god kemisk status. Samtliga vattendrag uppnår måttlig ekologisk status och uppnår ej god kemisk status. Samtliga grundvattenförekomster har god kemisk och kvantitativ status.

Inom kommunen finns det sjöar och vattendrag som har problem med övergödning. Det är främst de större sjöarna Stora och Lilla Aspen samt Åmänningen som har höga näringshalter, främst på grund av att hela Kolbäcksån är kraftigt påverkad av utsläpp av både kväve och fosfor. Fosforutsläppen har minskat under de senaste decennierna. Det är en följd av fosforrening i de kommunala reningsverken som infördes på 1970-talet samt hushållens övergång till fosfatfria tvättmedel på 1980- och 1990-talen. Många av de mindre sjöarna i kommunens höjdparter är påverkade av försurning. Det beror bland annat på den svårvittrade berggrunden, de näringsfattiga moränerna och att vegetationen domineras av barrskog. Försurningspåverkan i sjöarna visar sig som sänkta pH-värden och låg buffringskapacitet. I kommunen mäts årligen pH-värdet i ett antal sjöar och kalkningsinsatser vidtas med jämna mellanrum.

I Fagersta kommun är de tre våtmarkerna Morbymossen, Skrikebokärret och Kulflyten utpekade i myrskyddsplan för Sverige¹. Enligt miljökvalitetsmålet Myllrande våtmarker ska samtliga våtmarker i myrskyddsplanen ha ett långsiktigt skydd. Det finns även flertalet våtmarker i kommunen som är inventerade i den nationella våtmarksinventeringen.

År 2019 hade cirka 850 personer av den folkbokförda befolkningen inom kommunen enskilt avlopp och vatten². Ungefär 12 500 personer har tillgång till kommunalt VA. I kommunen finns ett reningsverk som hanterar avloppsvatten från alla fastigheter inkopplade på det kommunala vatten- och avloppsnätet.

I dagsläget finns ingen VA-plan i Fagersta kommun men i och med förändringar i lagen om allmänna vattentjänster kommer kommunerna enligt lag bli skyldiga att ta fram en så kallad vattentjänstplan.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljö kvalitetsnormer (MKN) för landets vattenförekomster är juridiskt bindande enligt 5 kap. miljöbalken och anger den kvalitet som en vattenförekomst ska ha till ett visst år.

Tillstånd till ett projekt eller en verksamhet eller godkännande av detaljplan får inte ges om åtgärden, verksamheten eller planen riskerar att orsaka en försämring av status eller äventyrar möjligheten att

¹ Myrskyddsplan för Sverige redovisar landets mest värdefulla myrar som ännu inte har något långsiktigt skydd.

² <https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/>

en MKN uppfylls. Vattenförekomsterna omfattas även av ett icke-försämringskrav, vilket innebär att mänskliga verksamheter inte får försämrastatusen för en förekomst. I och med en vägledande dom från EU-domstolen ska icke-försämringskravet gälla på kvalitetsfaktornivå. För kvalitetsfaktorer som redan befinner sig i sämsta statusklass innebär all ytterligare belastning en försämring av status oberoende om den sammanlagda bedömningen inte riskerar att försämrast.

Enligt EU:s vattendirektiv ska medlemsstaterna skydda, förbättra och återställa alla ytvattenförekomster. Det finns alltså en skyldighet att bidra till en förbättring av recipientens status (det s.k. förbättringskravet). Vid alla planer eller projekt ska det redovisas om möjligheten att uppnå MKN äventyras eller om det finns risk för statusförsämring.

Planförslagets konsekvenser

Planförslaget medför en ökad exploatering inom avrinningsområdena för kommunens vattenförekomster. Den utbyggnad som sker till följd av planen kommer påverka ytvatten genom utsläpp av föroreningar och snabbare flöden av dagvatten till vattendrag och recipienter. Detta sker bland annat till följd av exploatering där naturmark hårdgörs samt ökade trafikmängder. Det bedöms medföra risk för negativ påverkan på vattenförekomsterna. För att undvika en ökad belastning och påverkan behöver dagvatten från utvecklingsområdena samt vägar fördröjas och renas innan det når recipienterna.

Enligt planförslaget ska kommunen inom sina ansvarsområden verka för att miljökvalitetsnormerna för vatten uppnås. För att förbättra vattenmiljöerna inom kommunen lyfter planförslaget att kommunen ska genomföra åtgärder i enlighet med Vattenmyndighetens åtgärdsprogram för norra Östersjön. Sådana åtgärder är exempelvis inom vattenplanering, miljötillsyn, dricksvattenskydd, fysisk planering, strategisk VA-planering och dioxiner från småskalig förbränning. Det är positivt att planförslaget lyfter åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten. Det vore dock önskvärt att i planförslaget konkretisera hur och var åtgärderna planeras. Prioriterade frågor, prioriteringsordning och specifika riktlinjer utifrån förutsättningarna för respektive vattenavrinningsområde saknas. Den utveckling som presenteras i planförslaget bedöms således medföra risk för att normerna inte nås.

I planförslaget anges att dagvattenutredningar bör tas fram i kommande planskede. Planförslaget bör kompletteras med krav på att dagvattenutredningar ska tas fram i samband med detaljplaneläggning. I planförslaget anges att dagvatten ska fördröjas och renas lokalt i bostadsområden, det bedöms som positivt. För verksamhetsområden gäller att lokalt omhändertagande, fördröjning och rening rekommenderas. Planförslaget bör ställa samma krav på både bostads- och verksamhetsområden, att dagvatten ska renas lokalt.

Kommunen visar att de är medvetna om problemen med enskilda avlopp och planförslaget lyfter att en VA-utredning bör genomföras för att undersöka möjligheten att, vid detaljplaneläggning, ansluta detaljplaneområdet till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Under varje utvecklingsområde finns resonemang kring om området planeras anslutas till kommunalt VA eller inte. I de fall det inte går att ansluta till kommunalt VA för planförslaget resonemang kring alternativa lösningar exempelvis gemensamma avloppslösningar. Under utvecklingsområden för verksamheter som inte ligger inom verksamhetsområde för VA lyfter planförslaget att områdena bör anslutas till kommunala VA-nät. Det vore bättre om planförslaget ställer krav på att samtliga verksamheter ska anslutas till kommunalt VA.

I planförslaget anges att vid detaljplaneläggning, bygglov eller förhandsbesked inom eller i anslutning till vattenskyddsområden får planerad utbyggnad inte ha någon negativ inverkan på den skyddade vattenresursen. Planförslaget bedöms således ge tydlig vägledning kopplat till kommunens vattenskyddsområden. Planförslaget saknar dock uttalande riktlinjer som vägleder hur hantering av eventuell påverkan på grundvattenförekomster ska ske i kommande planeringen. Det medför att den planerade utvecklingen innebär en viss risk för negativ påverkan på grundvattnet.

I samband med utvecklingen av LIS-områden kan det uppstå intressekonflikter mellan att skapa attraktiva boendemiljöer och att bevara och skydda de värden som hör till vattenmiljöerna. I planförslaget lyfts att hänsyn ska tas till vattenmiljön vid bebyggelseutveckling i strandnära lägen.

För att nå god vattenstatus och en hållbar dagvattenhantering behöver kommunen förbättra dagvattensituationen i många befintliga bebyggelseområden. I mark- och vattenanvändningskartan finns inga utpekade områden för dagvattenhantering eller andra vattenåtgärder. Det riskerar därmed att finnas en otydlighet kring vilka områden som särskilt ska prioriteras i kommande planering.

Våtmarker har goda förmågor att hantera och rena vatten, och bidrar också till grundvattenbildning. Planförslaget saknar resonemang och ställningstagande kring våtmarker. Det saknas tydliga ställningstaganden kopplat till behov av åtgärder i kommande planering.

Kommunen har goda intentioner och mål, men utan konkreta och mer platspecifika åtgärdsförslag eller ställningstaganden blir planens stöd vagt och öppet. Då inga områden för åtgärder finns utpekade i mark- och vattenanvändningskartan kan detta leda till potentiella målkonflikter. Den exploatering som planen medger kombinerat med de osäkerheter som finns kopplat till framtida styrning bedöms kunna leda till negativ påverkan på kommunens vatten. Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för små till måttliga negativa konsekvenser för kommunens vatten. Om de rekommendationer och åtgärdsförslag som anges nedan arbetats in i planförslaget bedöms konsekvenserna kunna mildras.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Det vore önskvärt om planförslaget konkretiserade de vattenförbättrande åtgärder som ska genomföras. Det är även viktigt att poängtera att den planerade utvecklingen måste uppfylla icke-försämringskravet. Prioriterade frågor/prioriteringsordning och specifika riktlinjer utifrån förutsättningarna för respektive vattenavrinningsområde bör även lyftas.
- Kommunen bör i översiktsplanen peka ut befintliga multifunktionella anläggningar, exempelvis idrottsplatser, som kan avleda och omhänderta ökande dagvattenflöden och skyfall.
- Planförslaget bör inkludera en högsta tillåtna grad av hårdgjorda ytor som ska gälla för exempelvis varje detaljplan.
- Kommunen bör utreda och avsätta ytor för fördröjnings- och dagvattendammar.
- Avsätt viktiga våtmarksområden på mark- och vattenanvändningskartan som inte får bebyggas.
- Planförslaget bör förtydliga våtmarkers positiva bidrag till bland annat den biologiska mångfalden, klimatanpassning, rening av vatten och grundvattenbildning. Förtydliga behov av åtgärder, om och var våtmarker ska anläggas samt vad man ska förhålla sig till i den fysiska planeringen.
- Förtydliga med ett ställningstagande att man vid exploatering och andra tillståndspliktiga åtgärder inom tillrinningsområdet för en grundvattenförekomst ska beakta påverkan på grundvattnet.
- Förtydliga hur man avser förbättra dagvattensituationen i befintliga bebyggelseområden.
- Planförslaget bör kompletteras med vilka områden som ska prioriteras när bristfälliga VA-lösningar ska ersättas samt vilka dricksvattentäkter som behöver ha nya eller förnyade vattenskyddsområden. Finns prioriteringar i andra kommunala dokument bör de lyftas in i översiktsplanen.

6.2 NATUR

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till att bevara eller stärka förutsättningar för biologisk mångfald och ekologiska samband. Skyddet och vårdandet av naturmiljöer

är en förutsättning för att kunna bevara den biologiska mångfalden och i förlängningen allt biologiskt liv, likaså de funktioner och processer som är viktiga för att ekosystem och livsmiljöer ska bestå och utvecklas. Robusta ekosystem är en förutsättning för de tjänster och produkter – ekosystemtjänster – som naturen bidrar med.

Nuläge

Fagerstas natur är varierad med en rik biologisk mångfald och en del skyddsvärda områden, se Bilaga 1. Landskapet i Fagersta domineras av barr- och barrblandskog med en mycket begränsad förekomst av ädla lövträd och hassel. Odlingslandskapet återfinns främst på de finkorniga sedimenten utefter Kolbäckens dalgång. Kommunen är förhållandevis myrfattig.

Ungefär 80 procent av kommunens yta består av skogsmark där den friska blåbärsgranskogen dominerar. På lägre höjder finns vitmossarik granskog. Tallhed av torr ristyp finns i de södra delarna av kommunen. En översiktlig analys av vilka skogstyper och strukturer som finns i skogslandskapet visar att följande skogstyper till övervägande del saknas: äldre tall- och grandominerade skogar med lång kontinuitet, orörda lövrika skogar, sumpskogar och vattenpåverkade områden, död ved och grova eller gamla träd.

Kommunen har en naturvårdsstrategi från 2010 som utgör grunden och anger riktningen för det framtida naturvårdsarbetet. Programmet beskriver målsättningarna för kommunens naturvårdsarbete och vilka åtgärder som ska genomföras under perioden år 2010 till och med år 2025. Det är också ett viktigt kunskapsunderlag som pekar ut och beskriver områden med höga värden för naturvård, rörligt friluftsliv, geologi eller landskapsbild.

En sammanhängande grönstruktur är livsviktig för flera arter. För att gynna en god grönstruktur är det viktigt att värna och utveckla svaga stråk.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Naturvärden

I plan- och bygglagen anges bland annat att man i planeringen ska ta hänsyn till naturvärden. I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. I 7 och 8 kap. i samma lag finns bestämmelser om skydd av områden och djur- och växtarter.

Artskyddsförordningen (2007:845) reglerar fridlysning av djur och växter, samt vad som gäller för arter som pekats ut av EU som särskilt skyddsvärda, så kallade Natura 2000-arter. Dispens från förbudet i förordningen söks hos länsstyrelsen.

Ekologiska samband

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Särskilda skrivningar om just ekologiska spridningssamband saknas.

Planförslagets konsekvenser

I planförslaget lyfter kommunen vikten av grönområden vilket bland annat framgår i den övergripande utvecklingsinriktningen där värdefulla grönområden markeras ut. Fagersta kommun vill att översiktsplanen ska vara ett verktyg för att långsiktigt planera för att stärka och utveckla kommunens värdefulla natur. Kommunen anger bland annat att hänsyn alltid ska tas till gröna kopplingar och stråk vid utveckling av nya områden och förtätning inom tätorterna. Dessa ställningstaganden är dock kopplade till människors rekreativsmöjligheter och inte till bevarande av naturen. Det saknas hänsyn och ställningstaganden kopplat till naturens egenvärde.

I avsnittet om mark- och vattenanvändning ses grönstruktur i bebyggelsen som en viktig del för bland annat biologisk mångfald. Här lyfter kommunen som ställningstagande att ta fram en grönstrukturplan

för att tydliggöra befintlig grönstruktur och hur den kan säkerställas, kompletteras och utvecklas. Det bedöms som positivt att en grönstrukturplan ska tas fram. Det går dock inte i nuläget att bedöma på vilket sätt de kommande strategiska underlaget kommer att ge stöd till kommande planering. Det finns även en risk att kommunen går miste om viktiga strategiska ställningstaganden när underlagen tas fram efter översiktsplanen.

Planförslaget medger utveckling inom områden som är utpekade som riksintresse för naturvård. Utvecklingsområde för bostäder 4, LIS-område A1 och halva utvecklingsområde för verksamheter 3 ligger inom i riksintresset Kalkstråket Norberg-Fagersta. Översiktsplanen har en vägledning om att området för bostäder 4 bör inventeras inför detaljplaneläggning för att bedöma exploaterings inverkan på naturvärdena i området samt riksintresset. Under beskrivningen anges även att en noggrannare bedömning ska göras tillsammans med Länsstyrelsen inför eventuell detaljplaneläggning. För det planerade verksamhetsområdet 3 saknas dock helt skrivelse kopplat till riksintresset. Planförslaget bör förtydligas och riksintresset för naturvård lyftas in i områdesbeskrivningen för verksamhetsområde 3, även om området i sig inte bedöms hysa höga naturvärden. I och med att planförslaget medger att naturområden tas i permanent anspråk bedöms utvecklingen medföra risk för negativ påverkan på riksintresset.

Planförslaget medger flera utvecklingsområden inom strandskydd, så kallade LIS-områden. Enligt kommunen har strandskyddade områden med höga värden för djur- och växtliv undantagits från att pekats ut som utvecklingsområden. Samtidigt medges en utveckling inom riksintresse för naturmiljövård, LIS-område A1. Det är således svårt att bedöma vilken hänsyn som tagits till naturmiljövärden vid lokaliseringen av LIS-områdena. De flesta av LIS-områdena ligger dock i anslutning till redan ianspråktagna strandområden och innebär att relativt lite orörd mark tas i anspråk.

Förutom generella ställningstaganden för natur finns även en beskrivning av viktiga naturområden i kommunen. För varje utvecklingsområde finns därtill mer specifik vägledning. I flera av utvecklingsområdena anges att om intresseavvägningar uppstår ska hänsyn tas till möjligheterna att främja eller bevara naturvärden. Det är positivt att naturvärden lyfts och värderas högt. Sammantaget bedöms dock den vägledning som ges vara öppen och vag. Planförslaget kan med fördel förtydligas genom att tydligare värna naturen för naturens skull i stället för att värna naturen för människans tillgång till rekreation.

Det bedöms positivt att kommunen motiverar sina ställningstaganden samt att de för respektive område beskriver hur hänsyn bör tas till naturen i den föreslagna utvecklingen. Trots detta kommer planförslagets genomförande att innebära att andelen naturområden i kommunen minskar. För att mildra negativa effekter från en sådan utveckling bör kommunen arbeta med skadelindringshierarkin. Detta innebär att skador vid exploatering i första hand ska undvikas genom god planering, i andra hand ska hänsyn tas vid utformning av verksamheten för att minimera skadan av exploatering och i tredje hand ska efterbehandling och andra avhjälpande åtgärder på plats genomföras för att så långt det är möjligt mildra de negativa effekter som uppstår.

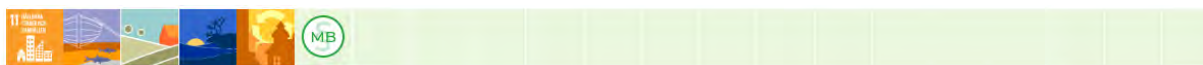
Samtantaget bedöms planförslaget medföra måttliga negativa konsekvenser för naturmiljön. Bedömningen baseras huvudsakligen på att flera utvecklingsområden ligger inom riksintresse för naturvård samt att det är oundvikligt att naturmiljövärden går förlorade vid exploatering av mark som i nuläget utgörs av natur.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- När naturmark ianspråktagas bör området inventeras för att få fram ett underlag för att säkerställa bevarandet av höga naturvärden och spridningssamband. Planförslaget bör ses över så att detta tas upp som ställningstaganden/vägledningar där det är relevant. Till exempel skulle det kunna vara ett generellt ställningstagande under avsnittet natur- och friluftsliv.

- Planförslaget bör tydliggöra när grönplanen ska vara framtagen.
- Lägg till ett ställningstagande eller en vägledning som bidrar till att öka andelen äldre tall- och grandominerade skogar med lång kontinuitet, orörda lövrika skogar, sumpskogar och vattenpåverkade områden, död ved och grova eller gamla träd
- Konkretisera hur ambitionerna för att stärka/bevara biologisk mångfald och ekologiska samband ska genomföras. Ambitionerna i vägledningar och ställningstaganden är bra, men riskerar att inte vara tillräckligt stöd för kommande planering. Överväg att anta principer/riktlinjer som exempelvis skadelindringshierarkin, att inhemska arter ska premieras och så vidare.
- Lägg till vägledning om att naturvärdesinventeringar ska genomföras under de områdesspecifika avsnitten. Det bör också finnas en beskrivning av hur strandskydd kopplat till naturvärden ska hanteras.

6.3 BEBYGGELSE, KULTURMILJÖ OCH LANDSKAP

Kulturmiljö är miljöer som människan påverkat genom tiderna och som därför vittnar om historiska och geografiska sammanhang. Det kan gälla allt från enskilda byggnader eller objekt till stora landskapsavsnitt.

Tidsmässigt kan kulturmiljöer vara allt från förhistoriska lämningar till dagens bebyggelsemiljöer. Kulturmiljön är en viktig del av vårt kulturarv som vi medvetet eller omedvetet förmedlar i form av traditioner, idéer och värden mellan generationer. Kulturarvet bidrar till en stimulerande livsmiljö och är en viktig resurs för rekreation, friluftsliv, turism- och besöksnäring. För att kulturmiljövärden ska bestå är det viktigt att kontinuiteten i miljön upprätthålls, till exempel genom att kulturmiljöers ursprung är fortsatt tydliga och att kopplingar mellan olika tider bevaras.

Begreppet kulturhistoriskt värde definieras i Riksantikvarieämbetets plattform för kulturhistorisk värdering och urval (2015) som ”de möjligheter materiella och immateriella företeelser kan ge vad gäller att inhämta och förmedla kunskaper om och förståelse av olika skeenden och sammanhang samt därigenom människors livsvillkor i skilda tider, inklusive de förhållanden som råder idag.”

Nuläge

Fagersta kommun ligger i Bergslagen som präglas av höga berg och djupa dalar. Bergshantering i olika former har präglat området sedan medeltiden. Malmen, skogen och vattendragen har varit avgörande faktorer för utvecklingen av bergsnäringen.

Det har funnits bosättningar i Fagerstatrakten sedan stenåldern. Det finns tydliga spår efter äldre boplatser i närheten av sjöar och vattendrag. Gruv-, järn- och stålindustrin är och har sedan medeltiden varit en viktig del av regionens kultur. Järnbruken har bidragit med såväl industribyggnader, herrgårdar som arbetarbostäder. I Västanfors och Ängelsberg finns kulturhistoriskt intressanta järnvägsstationsområden. På landsbygden ligger äldre byar med stora värden för kulturmiljön. Kyrkorna i Västanfors och i Västervåla är värdefulla inslag i stadsbilden respektive kulturlandskapet.

Inom kommunen finns ett område som utgör riksintresse för kulturmiljövården (se Bilaga 2), Strömholms kanalmiljö. Strömholms kanal byggdes 1776–95 och byggdes sedan om under 1800-talet. Kanalen byggdes för att förbättra kommunikationerna med resten av Sverige och världen. Längs kanalen finns järnbruk, lokaliserade till forssträckor där slussar bildar transportleder förbi fallen. Flera områden längs med kanalens passage genom kommunen ingår i riksintresseområdet. Det är Semla bruk, bostadsområdet Andra Sidan, delar av Västanfors samhälle, Engelsbergs bruk och stationssamhället Ängelsberg samt Dunshammars järnframställningsplats. Engelsbergs bruk, som var

ett av världens mest framgångsrika järnbruk under 1700-talet, har både byggnader och teknisk utrustning intakta. Bruket fördes in på Unesco:s världsarvslista år 1993.

I Fagersta finns även ett flertal fornlämningar som omfattas av lagstadgat skydd enligt 2 kap. kulturmiljölagen.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljöbalken 3 kap 6 § säger att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt som möjligt skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön.

Plan- och bygglagen beaktar särskilt värdefull kulturmiljö i den kommunala planeringen. I 2 kap 3 § anges att planering enligt PBL ska ske med hänsyn till bland annat kulturvärden. Om en väsentlig egenskap går förlorad eller om områdets särart eller karaktär väsentligt ändras sker en förvanskning.

För att undvika en förvanskning måste bärande karaktärsdrag, egenskaper och särarter identifieras och pekats ut. Som ett allmänintresse är kulturmiljöperspektivet en central och ibland avgörande aspekt för lämpligheten i att bebygga ett markområde. Särskild hänsyn ska alltid tas till kulturvärdena på platsen. Centralt i den kommunala planeringen är begreppet Särskilt värdefull, som kan gälla enskilda byggnader, bebyggelseområden och allmänna platser. Råd för definition av särskilt värdefull/byggnad/bebyggelse finns angivet Boverkets föreskrifter och råd (BFS 2016:6).

Planförslagets konsekvenser

Fagersta kommun vill erbjuda kommuninvånarna och besökarna en god bebyggd miljö där värnande om kulturmiljöer utgör en viktig och naturlig del. I planförslaget finns en tydlig beskrivning av kulturmiljöer i kommunen samt en rad ställningstaganden för att skydda och utveckla dessa. Planförslaget behöver dock förtydligas när det kommer till kulturmiljöhänsyn. Det vore exempelvis positivt om planförslaget kompletterades med en riktlinje om att en kulturmiljöutredning ska tas fram i samband med exploatering i närheten av känsliga områden.

Utvecklingsområdena för verksamheter 1, 3, och 5 samt utvecklingsområdena för bostäder 6 och 7 ligger delvis inom eller angränsande till riksintresse för kulturmiljövården, Strömholms kanalmiljö. Det gör även många av de utpekade LIS-områdena. Kommunen anger i planen att delområde 2 i verksamhetsområde 1 kan komma att påverka riksintresset negativt.

För LIS-områdena finns områdesspecifik vägledning om att anpassning ska ske till landskapsbilden och riksintresset för kulturmiljövården. Kopplat till utvecklingen i LIS-områdena nämner planförslaget även att det i kommande detaljplanläggning kan krävas mer detaljerade studier för att avgöra inverkan på riksintresset. Under avsnittet hänsyn för verksamhetsområde 1 anger att byggnationen inom området ska anpassas för att minska den negativa inverkan på landskapsbilden vid exploatering, det borde dock även lyftas som en vägledning. För övriga områden är vägledningen ojämn. För utvecklingsområde för verksamheter 5 nämns exempelvis inte ens riksintresset för kulturmiljövården.

I planen saknas ett övergripande förhållningssätt kopplat till vilken påverkan alla utvecklingsområden samlat kan få för riksintressets värden. Även om vissa av de områden som pekats ut i sig endast medför en liten påverkan på riksintresset finns det en risk för kumulativa effekter. Planförslaget bör kompletteras med en tydligare beskrivning av hur dessa områden samlat kan komma att påverka riksintresset.

I planförslaget anges att kommunen ska ta fram ett nytt kulturmiljöprogram som ytterligare kan fungera som stöd i plan- och bygglovsärenden. Det går inte i nuläget att bedöma på vilket sätt underlaget kommer att ge stöd till kommande planering. Det finns även en risk att kommunen går miste om viktiga strategiska ställningstaganden när kulturmiljöprogrammet tas fram efter översiktsplanen. I planförslaget finns dock ett övergripande ställningstagande om att sakkunnig inom kulturmiljö ska

anlitas/remitteras vid brist på underlag eller inaktuellt underlag. Det bedöms vara positivt och återspegla kommunens ambition att värna kulturmiljön.

Som planförslaget är strukturerat finns ett avsnitt med generella ställningstaganden kopplat till kommunens kulturmiljövärden efter beskrivningarna av de utpekade utvecklingsområdena. Det skulle bli tydligare om detta kapitel kom först eller om det fanns en hänvisning till ställningstagandena i beskrivningarna av de olika områdena.

I planförslaget finns övergripande ställningstaganden kopplade till utveckling i områden med höga kulturmiljövärden. Det bedöms som positivt även om vissa av ställningstagandena till viss del är otydliga. Det finns även en risk att utvecklingen medför kumulativa effekter kopplat till påverkan på riksintresset Strömsholms kanal. Sammantaget bedöms planförslaget medföra måttliga negativa konsekvenser för kommunens kulturhistoriska värden. Bedömningen kan komma att mildras om de föreslagna åtgärderna genomförs.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Vid planläggning inom och i angränsning till kulturhistoriskt värdefulla områden bör det ställas ett tydligt krav på att särskilda kulturmiljöutredningar ska tas fram.
- Tydliggör de generella ställningstagandena för kulturmiljö och lyft dem tidigare i planförslaget så att de inte missas när specifika områden ska planeras.
- Planförslaget bör tydliggöra när kulturmiljöprogrammet ska vara framtaget.
- Se över beskrivningen av alla utvecklingsområden och lyft det som beskrivs under avsnitten hänsyn till specifika vägledning.
- Beskriv hur kommunen planerar att hantera eventuella kumulativa effekter kopplat till den planerade utvecklingen. Det är särskilt viktigt kopplat till påverkan på riksintresset Strömsunds kanal.

6.4 KLIMATPÅVERKAN

Utsläpp av växthusgaser till atmosfären ger upphov till negativ klimatpåverkan som påverkar hela vår planet. I plan- och bygglagen står att kommunen ska ta hänsyn till miljö- och klimataspekter i sin planering. All ny bebyggelse medför utsläpp av växthusgaser som påverkar klimatet. Hur omfattande utvecklingen är och var i kommunen den sker är viktiga faktorer att ta hänsyn till vid bedömningen av planens klimatpåverkan.

Nuläge

År 2020 släppte Fagersta kommun ut 36 0784 ton koldioxidekvivalenter³. Majoriteten av växthusgasutsläppen kommer från transporter där persontransporterna står för den största andelen. Transporter utgör över 45 procent av de totala utsläppen, arbetsmaskiner utgör cirka 14 procent och jordbruket står för cirka 3,5 procent av utsläppen i kommunen.

Behov av fordonsdrivmedel kan minskas genom att gång-, cykel- och kollektivtrafik prioriteras. Kommunen har en viktig roll och kan agera som en föregångare genom att ställa om till att bli en fossilbränsleoberoende organisation. Cykelvägarna inom kommunen är inte heltäckande. Det är framför allt inom centralorten som cykelvägar förekommer. I centralorten Fagersta finns ett relativt gott utbud av kollektivtrafik. I centralorten finns Fagerstalinjen som trafikerar målpunkter som Fårbo industriområde, sjukhuset, Fagersta central samt centrum och möjliggör arbets- och skolpendling. I

³ Nationella emissionsdatabasen

resten av kommunen finns landsbygdstrafik för skolans behov. Sedan år 2018 är det avgiftsfritt att åka buss inom Fagersta kommun.

Enligt kommunens nuvarande energi-och klimatstrategin är de flesta av kommunens fastigheter anslutna till fjärrvärmenätet och endast några få byggnader har fortfarande oljeeldning som huvudvärmekälla.

För Västmanlands län finns en regional gång- och cykelstrategi som ska fungera som ett vägledande dokument för utvecklingen av gång- och cykelförutsättningarna i regionen. Mellan Fagersta och Norberg har Fagersta kommun som ambition att anlägga en cykelväg vid väg 68. Enligt Länsplanen för regional infrastruktur i Västmanlands län 2018–2029 kan vägens betydelse komma att öka på grund av eventuella gruvetableringar inom eller utanför regionen.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Klimatlagen trädde i kraft i svensk lag 1 januari 2018. Den binder regeringen vid att föra en politik för att Sveriges nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045 ska vara noll. De svenska målen är satta mot bakgrund av de mål som EU satt till 2030. Unionens samlade utsläpp ska minska med 40 procent till detta år jämfört med 1990.

Sverige har satt etappmål för de delar av utsläppen som inte omfattas av utsläppshandeln. Utsläppen från inrikes transporter, förutom inrikesflyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

Kommunen har en energi- och klimatstrategi från 2008 (uppdaterad 2014) som syftar till att ge en överskådlig och samlad bild av kommunens bidrag till klimatpåverkan. Strategin visar på hur kommunen vill ta ansvar för att minska energiförbrukningen och reducera utsläppen av växthusgaser. Strategin har fyra övergripande mål som lyder:

- Det sammantagna utsläppet av växthusgaser från källor inom Fagersta kommun ska minska med minst 40 procent till år 2020 och minst 80 procent till år 2050 jämfört med utsläppsnivån år 1990
- Den totala energianvändningen ska minskas med minst 20 procent fram till år 2020 jämfört med år 2008
- Minst 50 procent av den totala energikonsumtionen ska komma från förnybara källor år 2020
- Biobränslen ska stå för minst 10 procent av drivmedel för bilar och landsvägstransporter år 2020

Planförslagets konsekvenser

Allt byggande medför utsläpp av växthusgaser, exempelvis vid framställning av material, transporter från och till bygget och från arbetsmaskiner. I Fagersta kommun planeras utbyggnad av ett flertal av kommunens orter. Stora delar av bebyggelseutvecklingen i kommunen ska ske inom och i anslutning till kommunens tätorter, men för att främja en levande landsbygd ska utvecklingen av bebyggelse även tillåtas i mer lantliga lägen. Vidare lyfts att utvecklingen på landsbygden huvudsakligen ska ske i anslutning till vägar och befintliga bebyggelsestråk. Det ger bra möjligheter att förbättra kommunikationer och service på landsbygden.

En övervägande del, 45 procent, av kommunens klimatpåverkande utsläpp kommer från transportsektorn. Att möjliggöra för en hållbar mobilitet och en överföring från fossildrivna fordon till elfordon är av central vikt för att kunna bidra till minskade utsläpp i linje med både kommunens egna mål samt Sveriges nationella åtaganden. För att främja utvecklingen av ett hållbart resande ska Fagersta kommun enligt planförslaget medverka till att underlätta resandet med olika kollektiva transportmedel samt gång och cykel. Det finns flertalet ställningstaganden som ska bidra till att fler ska åka hållbart. Bland annat lyfts att bebyggelse, målpunkter och service ska lokaliseras till lägen med god gång-, cykel- och kollektivtrafikförbindelse samt att gång- och cykelvägnätet inom kommunen

även ska utformas till att vara mer sammankopplat. Kommunen ska även, tillsammans med andra kommuner och regionen, arbeta för att skapa frekventare tågavgångar, tillgängligare kollektivtrafik, inom men även utanför tätorterna. Det saknas dock konkreta ställningstagande kring var det finns behov av åtgärder och hur detta ska genomföras. Exempelvis pekas inga nya gång- och cykelvägar ut på strukturkartan och det finns heller ingen prioriteringsordning av vilka områden som ska prioriteras vid utbyggnad.

En strategisk trafikplan håller på att tas fram av kommunen. Trafikplanen kommer i ett samlat grepp behandla bil, gods-, gång- och cykel- samt kollektivtrafik. Det bedöms som positivt att relevanta delar av trafikplanen vid ett senare skede kommer arbetas in i översiktsplanen.

I en landsbygdskommun, som Fagersta är, är det svårt att se till att alla kommunens invånare får tillgång till god kollektivtrafik i bostadens närhet. Pendlarparkeringar är då en viktig förutsättning för det kollektiva resandet. Planförslaget lyfter att det vid tågstationer, om möjligt, ska ordnas pendlarparkering samt cykelparkering. Det lyfts även att det vid besöksintensiva platser och offentliga målpunkter bör finnas cykelparkeringar.

En fungerande laddinfrastruktur är viktig för att fler invånare ska använda elbil i stället för fossilbränslebil. Planförslaget saknar generella ställningstaganden men det finns specifik vägledning kopplat till väg 66 och utvecklingsområde UV 6.

Ytterligare ett sätt att minska kommunens klimatpåverkan är att använda förnyelsebara energikällor. Kommunen har ett tematisk tillägg till översiktsplanen för vindkraft. I tillägget ges riktlinjer och ställningstaganden som syftar till att underlätta processen i kommande prövningar för vindkraftsanläggningar. Det finns tre utpekade områden för vindkraft. Inom dessa områden finns rekommendationer om att etablering av vindkraft ska prioriteras framför andra intressen. Planförslaget saknar resonemang kring solenergi. Enligt den aktuella energi- och klimatstrategin ska minst 50 procent av den totala energikonsumtionen komma från förnybara källor år 2020. Planförslaget bör ta ett större helhetsgrepp kring energifrågan så att det är möjligt att nå målet.

Utbyggnad av infrastruktur och bebyggelse bidrar även till klimatpåverkan under byggskedet, exempelvis vid framställning av material. Enligt utvecklingsstrategin ska gärna utveckling av befintlig och kommande bebyggelse ske genom att använda innovativa och energieffektiva lösningar samt miljövänliga byggnadsmaterial. Det finns dock ingen vägledning hur man ska uppnå detta.

Lokaliseringen av nya bebyggelseområden pekas både ut på redan ianspråktagen mark, genom förtätning och omvandling, samt på skogs- och jordbruksmark. Framför allt ianspråktagande av skogsmark, som naturligt verkar som kolsänka, riskerar att få en negativ inverkan på kommunens klimatutsläpp.

Planförslaget för ett resonemang kring kommunens nuvarande utsläpp, men skulle tydligare kunna lyfta fram utmaningar som följer av en ökad befolkningensmängd och nybyggnation. Översiktsplanen speglar inte till fullo klimatfrågans dignitet och den omställning i samhällets alla system som måste till om kommunala, nationella och internationella mål ska nås. Planen bedöms medföra ökade utsläpp genom ett ökat byggande samt byggande på skogsmark som i viss omfattning kan verka som kolsänka. Koncentration av bebyggelse i strategiska lägen samt åtgärder för att öka andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik kan mildra de negativa konsekvenserna till viss del. Det är positivt att planens ambition är att en större andel av resorna görs med kollektivtrafik, gång och cykel. Planen är dock fortsatt positiv till fortsatt bebyggelseutveckling på landsbygden vilket innebär att flera områden fortsatt bedöms ha ett högt bilanvändande i vardagen.

Kommunens energi- och klimatstrategi har högt ställda mål, bland annat ska de sammantagna utsläppet av växthusgaser från källor inom Fagersta kommun minska med minst 80 procent till år 2050 jämfört med utsläppsnivån år 1990. Planförslaget bedöms inte i tillräckligt stor utsträckning bidra till att nå målet.

Sammantaget bedöms den planerade utvecklingen innebära ökad klimatpåverkan och små till måttliga negativa konsekvenser för klimatet i jämförelse med nuläget. Kompletteras planen med nedan föreslagna rekommendationer och åtgärdsförslag bedöms konsekvenserna kunna mildras.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Lämpliga platser för pendlarparkeringar bör pekas ut på mark- och vattenanvändningskartan.
- Lämpliga platser för laddinfrastruktur bör pekas ut på mark- och vattenanvändningskartan.
- Förtydliga hur man planerar kompensera för förlusten av kolsänkor när exploatering sker på skogsmark.
- Utveckla resonemang kring återskapande och restaurering av våtmarker som klimatåtgärd.
- Planförslaget kan med fördel kompletteras med den planerade utvecklingen av cykelvägar för att tydliggöra och underlätta prioritering och tydliggöra i markanvändningskartan hur områden ska kopplas samman med nya gång- och cykelstråk.
- Planförslaget bör kompletteras med ställningstagande och resonemang kring verksamhetsområdets potentiella klimatpåverkan.
- Tydliggör var i kommunen det finns utvecklingsbehov kopplat till gång- och cykelnätet, var potentialen för överföring från bil är hög, och hur det ska prioriteras i den kommande planeringen.
- Komplettera de övergripande rekommendationerna med att man ska bygga i hållbara material. Det vore även önskvärt med ett resonemang kring hur man kan minska klimatpåverkan under byggskedet.
- Kommunen bör även följa upp de kommunala miljömålen regelbundet.

7 SOCIALA KONSEKVENSER

7.1 HÄLSA OCH LIVSMILJÖ

Vid planläggning ska områden och bostäder planeras så att de bildar en god livsmiljö samt främjar en god hälsa för människor som lever och verkar inom området. Tre aspekter som påverkar hälsan är rekreation, buller och luftkvalitet. Rekreation är ett vitt begrepp men i denna HKB avses den typ av rekreation som äger rum i gröna utomhusmiljöer såsom friluftsområden, parker samt sjöar och vattendrag. Det kan röra sig om allt från vardagsrekreation som hundpromenader eller joggingturer till mer sociala aktiviteter såsom picknick och brännbollsmatcher. För att ett rekreativområde ska fungera som en avkopplande miljö finns det krav på kvaliteter såsom ostördhet, tillgänglighet samt vackra och omväxlande miljöer.

Buller definieras som oönskat ljud och bedömningen av vad som är buller är således individuell. I Sverige utgör trafikbuller den vanligaste källan till bullerstörningar. Även verksamheter eller andra aktiviteter kan ge upphov till störningar. Buller påverkar människans hälsa och välbefinnande och kan orsaka sömnstörningar och öka risken för att drabbas av exempelvis hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes.

Luftföroreningar kan ge både korttids- och långtidseffekter. Med korttidseffekter avses effekten av en kortvarig hög exponering vilket kan öka risken för hjärt-kärlsjukdomar samt astma och andra lungsjukdomar. Med långtidseffekter avses effekten av att dagligen utsätts för partiklar vilket kan bidra till uppkomst av sjukdomar som exempelvis cancer. Det finns inga lägsta tröskelnivåer identifierade för hälsorisker från luftföroreningar, vilket innebär att effekter kan uppstå redan vid låga föroreningshalter. Alla sänkningar av föroreningshalter är således positiva ur hälsosynpunkt. Med

luftföroreningar avses sådana ämnen och föroreningar som är skadliga för människors hälsa, naturen eller kulturmiljön. I detta avsnitt behandlas i första hand kvävedioxid (NO_x) och partiklar (PM10) eftersom miljökvalitetsnormerna för dessa är svårast att klara.

Nuläge

I kommunen finns tre områden av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap 6 § MB, se Bilaga 1. Det finns även ett område som är riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kap. 2 § MB.

Kommunens parker och gröna ytor uppgår totalt till cirka 126 000 kvadratmeter. Det finns 18 anlagda parker. I centralorten Fagersta finns det till största del mycket god tillgång till parker och grönyteområden. Det finns dock ett par platser där det finns brister och där boende, främst i de centrala delarna av Fagersta, har längre än 300 meter till närmaste park eller grönområde som är lämplig för rekreation.

I Fagersta kommun finns i dagsläget en relativt god tillgång till sportanläggningar och rekreationsspår. Det finns bland annat fem gym, tre utomhusidrottsplatser samt två elljusspår. Det finns även ett utbud av friluftslivsaktiviteter, exempelvis bad, fiskevatten, vandrings- och cykelleder samt båturet friluftsliv som kanotled.

Luften i Fagersta påverkas både av lokala utsläppskällor och av långväga föroreningar som transporteras dit. Vägtrafiken utgör enskilt största lokala källan till luftföroreningar. De luftföroreningar som är vanligast i tätorter är kväveoxider (NO₂) och partiklar (PM10). I stadsmiljö orsakas dessa föroreningar oftast av utsläpp från vägtrafiken.

Det saknas kommunövergripande underlag för luftkvalitet och buller. Kommunen är generellt en glesbygdskommun där buller och luftkvalitet antas vara god. Det finns dock risk för sämre luftkvalitet och högre bullernivåer längs med de större vägarna och järnvägarna som går genom kommunen samt i centralorten Fagersta.

Inom kommunen finns det områden som har förhöjda halter av radon, det gäller främst norra och västra delen av kommunen.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Vid bedömning av påverkan på rekreativsmöjligheter analyseras planen utifrån till exempel Boverkets rekommendationer för tillgänglighet till bostadsnära natur, Boverkets riktlinjer i Planera för rörelse! samt i Friyta för lek och utevistelse för förskolor och skolor. Hur väl förslaget förväntas bidra till PBL 1 kap 1 § och 2 kap 3 § p 2 kommer även att bedömas, se avsnitt 4.1.2. Planförslagets påverkan kopplat till folkhälsopolitiska mål med fokus på mål 5 samt Sveriges friluftslivspolitiska mål är även grund för bedömningen, se avsnitt 4.2.4 och 4.2.5.

Miljökvalitetsnormer, MKN, för luft är antingen så kallade gränsvärdesnormer för föroreningsnivåer i utomhusluft som inte får överskridas, eller så kallade målsättningsnormer som ska eftersträvas. De flesta miljökvalitetsnormerna för luftkvalitet är gränsvärden som ska följas och som inte får överskridas. Detta gäller till exempel partiklar och kväveoxider.

År 2021 tog WHO (Världshälsoorganisationen) fram riktlinjer på att det årliga medelvärdet för PM_{2,5}-koncentrationen utomhus inte bör överstiga 5 µg/m³ och att det årliga medelvärdet för kvävedioxid inte överstiger 10 µg/m³. Riktlinjerna är rekommendationer till medlemsstaterna och inte juridiskt bindande, men ger ett viktigt underlag för arbetet med att minska luftföroreningarna och samtidigt ta itu med klimatförändringarna.

Enligt rådande förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnader (2015:216) bör buller från spårtrafik och vägar inte överskrida 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. För bostadsbyggnader om högst 35 kvadratmeter är riktvärdet för

ekvivalentnivån vid fasad i stället 65 dBA (regler om maxvärde saknas). Reglerna ska tillämpas för ny bebyggelse. För äldre och befintlig bebyggelse kan andra riktvärden gälla utifrån de regler som gällde vid tidpunkten för byggande.

Strålsäkerhetsmyndigheten har referensvärden på en rekommenderad högsta exponeringsnivå som ger god säkerhetsmarginal till kända hälsoeffekter⁴. Referensvärdena bygger på EU-riktlinjer, som baseras på bedömningar från Internationella strålskyddskommissionen för icke-joniserande strålning (ICNIRP). ICNIRP:s bedömningar utgår i sin tur från internationell forskning om elektromagnetiska fält och hälsorisker.

Planförslagets konsekvenser

Planförslaget medför exploatering i områden som idag används för rekreation. Påverkan kommer att vara både direkt i form av förlust av rekreationsområden och indirekt i form av att vissa områden ändrar karaktär. Efter planens genomförande kommer det fortfarande finnas gott om grönområden i kommunen. I planförslaget finns en generell riktlinje för alla utvecklingsområden för bostäder om att, vid detaljplaneläggning, ska hänsyn tas till de friluftslivs- och naturvärden som finns inom området. Stigar och gröna kopplingar till intilliggande naturområden ska vara tydliga. Vidare lyfts att värdefulla friluftslivsområden ska värnas samt att exploatering inom dessa områden ska vara varsam med hänsyn till områdenas olika värden och betydelse för friluftslivet.

Enligt planförslaget ska tillgången till natur- och friluftslivsområden vara en självklarhet för alla kommunens invånare. Kommunen ska långsiktigt planera för att stärka och utveckla värdefulla friluftslivsområden. Exempel på hur kommunen ska jobba lyfts i planförslaget, bland annat genom förbättrade kommunikationer och tydliga entréer till dessa områden.

Vid utveckling av nya områden och förtätning inom tätorterna ska hänsyn alltid tas till att utveckla gröna kopplingar och stråk, vilket bedöms som positivt. Vidare lyfts att det är viktigt att den bostadsnära naturmarken bibehålls. Det finns dock ingen vägledning kring hur det ska ske. Planförslaget saknar resonemang kring behov och åtgärder i redan befintliga områden.

Planförslaget medför viss utveckling av bostäder inom och i nära anslutning till områden som utgör riksintresse för friluftsliv. Planförslaget pekar även ut flertalet LIS-områden. Planförslaget bör kompletteras med tydligare ställningstaganden eller vägledning kring hur påverkan på rekreation och friluftsliv i samband med exploatering kan minimeras. Det är särskilt viktigt att säkerställa att en eventuell utveckling i dessa områden inte sker på bekostnad av allmänhetens möjlighet till rekreation.

I planförslaget finns inget avsnitt som behandlar luftkvalitet och buller och det saknas även generella ställningstaganden. Risk för buller lyfts under vissa utvecklingsområden och vissa områden har även vägledning kring att bullerutredningar bör tas fram. Det är positivt att det finns sådana områdesspecifika vägledningar, det finns dock inte för alla områden där buller bedömts som en risk. Luftkvalitet lyfts inte under något utvecklingsområde. Planförslaget saknar även information om behov av åtgärder i befintliga miljöer kopplat till buller.

I planförslaget föreslås ett antal nya verksamhetsområden. Nya verksamheter kan leda till påverkan på luftkvaliteten och ökade bullernivåer. Hur stor påverkan blir beror i slutändan på vilken typ av verksamhet som tillkommer. Påverkan från enskilda störande verksamheter regleras genom miljötillstånd.

Utbyggnad enligt planförslaget kan medföra ökad biltrafik inom kommunen och speciellt i vissa områden. En ökad trafikmängd medför ökade bullernivåer och luftföroreningshalter. Gång- och cykelvägar ska byggas ut i kommunen men biltrafik kommer fortsatt vara ett viktigt transportmedel. En

⁴ <https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/omraden/magnetfalt-och-tradlos-teknik/referensvarden/>

minskad andel förbränningsmotorer och en gradvis övergång till elektrifierade fordon kommer på lång sikt att mildra de negativa effekterna från biltrafiken. Partikelbelastningen från däck och vägbaneslitage kvarstår dock och förväntas öka med ökad trafikvolym. Bullerproblematiken kvarstår även vid hastigheter från cirka 50 kilometer i timmen och uppåt då bullret från däck och vägbanor har stor betydelse. Den bebyggelseutveckling som föreslås nära trafikerade vägar kan leda till bullerexponerade bostäder samt att människor utsätts för förhöjda halter av luftföroreningar. Det kommer även ske en förtätning i vissa delar av kommunen, vilket kan påverka både bullernivåer och luftkvaliteten negativt.

Det saknas en kartläggning av tysta områden i kommunen och en bedömning av planförslagets påverkan på tysta områden kan därför inte göras.

Risker kopplat till radon nämns under flertalet utvecklingsområden men det fångas inte upp under områdenas vägledning. Det finns inte heller övergripande ställningstaganden kopplat till radon. Elektromagnetiska fält nämns inte alls i planen. Den utveckling som föreslås är inte lokaliserad till områden där magnetiska eller elektriska fält är höga. Planförslaget kan dock med fördel kompletteras med ett ställningstagande om att de referensvärden som strålsäkerhetsmyndigheten tagit fram ska gälla i kommande planering.

Planförslaget medför ianspråktagande av mark som idag används för rekreation. Det finns på det stora hela bra riktlinjer som kommer minimera påverkan på de rekreativa värdena. Vidare finns risk att ytterligare förtätning och ökad trafikering inom vissa redan tätbebyggda områden kan medföra att luftkvaliteten påverkas lokalt, med förhöjda halter. Fagersta är en landsbygdskommun som till största del har god luftkvalitet och bullersituation i dagsläget och den utveckling som planförslaget medger bedöms inte försämra MKN. Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för små negativa konsekvenser för aspekten hälsa och livsmiljö. Med föreslagna åtgärder bedöms konsekvenserna bli varken positiva eller negativa.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Förtydliga planförslaget med avståndsangivelser för närhet från bostad till lekplats och till större sammanhängande grönområde.
- Komplettera planförslaget med resonemang kring var det finns behov av åtgärder kopplat till grönområden i befintliga områden.
- Planförslaget kan med fördel kompletteras med tydligare ställningstagande kring hur man ska minimera påverkan i samband med exploatering inom riksintresse för friluftslivet.
- Det vore önskvärt om planförslaget kompletterades med ett ställningstagande om att det i områden där det planeras för förtätning är extra viktigt att utreda luftkvaliteten så att en hälsosam och god bebyggd miljö säkerställs.
- Förtydliga var och vilka åtgärder som det finns behov av i befintliga miljöer.
- Kommunen bör ta fram en övergripande bullerkartläggning som kan användas som underlag i framtida planering för att säkerställa en hälsosam och god bebyggd miljö. Underlaget kan redovisa bullerutsatta områden där ny bostadsbebyggelse bör undvikas.
- Planförslaget bör kompletteras med ett ställningstagande om att bullerutredningar ska genomföras för de detaljplaner där det bedömts att behov finns.
- Komplettera planförslaget med ett ställningstagande om att förskolor, skolor och lekplatser inte ska placeras nära de större vägarna/gatorna.
- Planförslaget kan med fördel kompletteras med ett resonemang kring grönskans positiva effekt för att minska problem med både luft och buller.
- Komplettera planförslaget med ett ställningstagande om att de referensvärden som strålsäkerhetsmyndigheten tagit fram ska gälla i kommande planering.
- Komplettera planförslaget med ställningstaganden kopplat till radon.

7.2 VARDAGSLIV OCH LEVANDE SAMHÄLLEN

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som skapar goda förutsättningar för ett fungerande vardagsliv och levande samhällen. Aspekter som inkluderas är bland annat tillgång till viktiga målpunkter i vardagen, kommunal service och tillgång till kollektivtrafik.

Nuläge

Bebyggelsen i Fagersta kommun är huvudsakligen lokaliserad till centralorten Fagersta och Ängelsberg samt kommunens övriga tätorter. Majoriteten av befolkningen bor i någon av kommunens tätorter och endast knappt 11 procent av befolkningen bor på landsbygden. I kommunen finns sju grundskolor, en gymnasieskola och elva förskolor, alla är belägna i centralorten. I centralorten finns även apotek, service och äldreboende och vårdcentral. Sjukhuset som drivs av regionen ligger också där. Sjukhuset har ingen akutmottagning. Det finns ett antal lekplatser i centralorten.

I centralorten Fagersta finns ett relativt gott utbud av kollektivtrafik. I centralorten finns Fagerstalinjen som trafikerar målpunkter som Fårbo industriområde, sjukhuset, Fagersta central samt centrum och som möjliggör arbets- och skolpendling. I resten av kommunen finns landsbygdstrafik för skolans behov. Cykelvägarna inom kommunen är inte heltäckande. Det är framför allt inom centralorten som cykelvägar förekommer.

I kommunen finns drygt 7 000 bostäder, varav cirka 60 procent är lägenheter och 40 procent småhus. Antalet lägenheter har minskat något under det senaste decenniet, eftersom ett antal hus har rivits. Sammantaget innebär detta att antalet bostäder i kommunen minskat något. Cirka 16 procent av lägenheterna är hyresrätter. Som jämförelse kan nämnas att en normal nivå på andelen hyreslägenheter i tätorter i Sverige är cirka 50–65 procent av lägenheterna i flerbostadshus. I kommunen finns ett kommunalt bostadsbolag, Bergslagsbo, och kommunen äger drygt 300 lägenheter, varav cirka 150 nyttjas för särskilt boende. Ett antal fastigheter med hyreslägenheter ägs och förvaltas av privatpersoner och mindre bostadsföretag.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Som grund för bedömningen av *Vardagsliv och levande samhällen* inkluderas bland annat aspekter som målpunkter i vardagen som skolor, förskolor i förhållande till hållbara resealternativ och bostäder, både sett det till befintliga beståndet och i förhållande till vad som planeras och vilka utmaningar som planen lyfter i nulägesbeskrivningen. Målpunkter så som grönområden hanteras i avsnitt 7.1. Mer konkret bedöms planförslaget även utifrån hur väl förslaget förväntas bidra till PBL 1 kap 1 § (se avsnitt 4.1.2) och Folkhälsomål med fokus på mål 5 (se avsnitt 4.2.4).

Planförslagets konsekvenser

I planförslaget framgår att stor hänsyn tagits till att möjliggöra för ett hållbart vardagsliv och ett levande samhälle. Det framgår bland annat i kommunens ambitiösa övergripande strategier för den utvecklingsinriktning som presenteras. I planförslaget lyfter kommunen bland annat att de genom en god samhällsplanering kan utveckla och säkerställa hållbara livsmiljöer. Det är även positivt att planförslaget lyfter att barn och ungas perspektiv ska tas tillvara i samhällsplaneringen.

Den huvudsakliga bostadsutvecklingen planeras intill befintliga tätorter, framför allt intill centralorten Fagersta. Det medför att majoriteten av planens utvecklingsområden för bostäder ligger relativt nära befintlig service, område 1, 2, 3, 4, 5 och 7. Det är endast Dunshammar, utvecklingsområde 6, som är beläget mer än 2 kilometer från service. Enligt planförslaget kommer den utveckling som planeras i Dunshammar medföra fler invånare till orten vilket i sin tur ökar möjligheten till etablering av service. Det är positivt att närheten till exempelvis dagligvaruhandel lyfts. Att majoriteten av den utveckling som planeras är lokaliserad till centralorten bedöms dock även medföra utmaningar. Det bedöms kunna

leda till vissa ojämlikheter i planeringsförutsättningar med avseende på till exempelvis tillgänglighet och tillgång till service.

De planerade LIS-områdena är också i huvudsak lokaliserade till centralorten Fagersta eller tätorten Ängelsberg. Dessa områden bedöms dock ha något längre till målpunkter som kommersiell och kommunal service än övriga bostadsområden. I flera av områdena, exempelvis LIS-område A2, B1, C3, C5 och C6 planerar kommunen för utveckling som gynnar turism och friluftslivsnäringen. En sådan utveckling bedöms bidra med en positiv utveckling då det tillskapar nya målpunkter.

I planförslaget presenteras flera områden för bostadsutveckling. Samtidigt minskar befolkningen i kommunen och enligt SCB:s befolkningsprognos kommer befolkningsminskningen att fortsätta till år 2030. Det framtida behovet av kommunal och kommersiell service och andra målpunkter är således svårt att bedöma.

Utvecklingsområdenas lokaliseringar bedöms välmotiverade med närhet till viktiga målpunkter. Den utveckling som planförslaget medger bedöms således främja ett levande samhälle och ett hållbart vardagsliv för kommunens invånare. Sammantaget bedöms planförslaget medföra positiva konsekvenser för aspekten vardagsliv och levande samhällen.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Komplettera planförslaget med mer konkreta ställningstaganden kring hur och var olika typer av upplåtelseformer är särskilt önskvärt.
- Ta fram underlag så som brist- och tillgångsanalys för viktig samhällsservice och förtydliga sedan planförslaget med avståndsangivelser för närhet till grundläggande/godtagbar service.
- För de utvecklingsområden där det bedöms vara aktuellt bör planförslaget kompletteras med vägledning om att universell utformning ska eftersträvas i kommande planläggning.

7.3 INKLUDERING OCH SOCIAL SAMMANHÅLLNING

I det här avsnittet bedöms hur väl planen förväntas bidra till en utveckling som tar hänsyn till olika områdens värden och identitet men också om planen bidrar till att överbrygga barriärer, kopplar samman olika områden och strävar efter en sammanhållen och inkluderande kommun. Hur väl planen förväntas bidra till en utveckling som skapar tryggare samhällen och platser samt bevarar och utvecklar trivsamma miljöer bedöms också. Aspekter som inkluderas är bland annat barriärer, bebyggelsestruktur och tillgänglighet till mötesplatser.

Nuläge

Kommunen är till ytan liten men trots det är det ett visst avstånd mellan de större orterna, exempelvis är det 15 kilometer mellan centralorten och Ängelsberg. Majoriteten av befolkningen bor i centralorten Fagersta. Cykelvägarna inom kommunen är inte heltäckande, det finns endast cykelvägar inom centralorten. Utbudet av kollektivtrafik varierar också stort i kommunen. I centralorten är utbudet som bäst. Fagerstas stadstrafik är uppdelad i två olika linjer: Fagerstalinjen och flexlinjen med resandemöjlighet vardagar mellan kl. 09.00-14.00. Resor med flexlinjen måste förbeställas. Fagerstalinjen trafikerar Fagersta tätort och täcker upp stora delar av tätorten. Därutöver finns viss landsbygdstrafik för skolans behov, linje 82, 83 och 84. Sedan år 2018 är det avgiftsfritt att åka buss inom Fagersta kommun.

Fagersta har ett geografiskt fördelaktigt läge med närhet till Mälardalens viktiga arbetsmarknader i såväl Västerås som Örebro och Stockholm. Riksväg 66, 68 och 69 är kommunens viktigaste vägsträckor. Det är således god framkomlighet med bil inom Fagersta men också vidare från

kommunen till andra delar av regionen. Järnvägen och de större vägarna fungerar som en barriär inom kommunen.

I kommunen råder det inte någon övergripande bostadsbrist men det finns utmaningar kopplat till brist på bostäder för äldre och nyanlända. Det finns en låg andel hyresrätter i kommunen och flest hyresrätter finns i centralorten, se avsnitt 7.2 för mer information om hyresbeståndet. Den låga andelen hyresrätter och den ojämna fördelningen av dessa kan leda till att människor med olika socioekonomiska förutsättningar har sin boendemiljö relativt avskilt från varandra.

Enligt Segregationsbarometern har kommunen ett ojämlikhetsindex på 42,4⁵. Ojämlikhetsindexet är ett mått på skillnader i bosättningsmönster mellan olika socioekonomiska grupper och mäter graden av segregation. Indexet kan exempelvis visa på ojämlikheter som att olika socioekonomiska grupper är överrepresenterade i vissa områden och underrepresenterade i andra. Indexet löper på en skala från 0–100 där värdet 0 innebär ingen segregation och värdet 100 innebär total segregation. I kommunen finns socioekonomiska och ekonomiska utmaningar, ungefär 50 procent av kommunens befolkning bor i områden med socioekonomiska utmaningar.

Andelen personer med låg ekonomisk standard⁶ har sedan 1990-talet ökat succesivt i hela landet och var år 2021 cirka 15 procent. Det kan jämföras med cirka 33 procent av kommunens befolkning som lever med låg ekonomisk standard.

Sedan 2019 har kommunens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete utvecklats mot en tydligare struktur, kunskapsbaserade arbetssätt och långsiktiga mål. Baserat på kommunens framtagna plan för brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete genomförs ett antal insatser kontinuerligt och i en struktur organiserad för att skapa största möjliga effekt.

Kommunen genomför årligen en trygghetsenkät och i den senaste (2021) lyfts önskan om fler poliser och mer utebelysning samt kameraövervakning. På frågan *Jag känner mig trygg i Fagersta* svarar majoriteten *stämmer inte* eller *stämmer till viss del*. Platser som nämns som otrygga är bland annat Vilhelminaparken, Skatebowlen, området kring Coop Extra, Norra station, Kolarbysjön, Kolarbyn och Alfaskolan.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Som grund för bedömningen av *Inkludering och social sammanhållning* ingår bland annat aspekter som om olika områdens behov synliggörs, barriärer och kopplingar i förhållande till tillkommande bebyggelse, och om hur områden knyts ihop eller inte. Skapas nya barriärer och överbryggas befintliga? Hur ser tillgången till olika typer av bostäder ut i kommunen i stort och inom olika områden – planeras det för en variation med hänsyn till den specifika platsens behov och utmaningar? Vidare analyseras hur och om olika typer av områden och olika grupper i samhället beskrivs utifrån dess förutsättningar och behov. Planförslagets bedöms också utifrån hur tillgänglighetsanpassningar inkluderas i den planerade utvecklingen. Enligt målet för funktionshinderspolitiken ska den fysiska planeringen bidra till att bygga städer och samhällen utifrån principen om universell utformning. Städer och stadsmiljöer ska utformas så att de i största möjliga mån kan användas av alla.

Mer konkret bedöms planförslagets även utifrån hur väl förslaget förväntas bidra till PBL 1 kap 1 § och 2 kap 3 § p 2 (se avsnitt 4.1.2) och Folkhälsomål med fokus på mål 5 (se avsnitt 4.2.4).

Planförslagets konsekvenser

I planförslaget presenteras ett flertal åtgärder och ställningstaganden för att skapa en mer jämlik och inkluderande kommun. I de övergripande strategierna för planarbetet anges bland annat att trygghet,

⁵ <https://segregationsbarometern.delmos.se/kommun/fagersta/>

⁶ Personer med låg ekonomisk standard är personer vars inkomster är lägre än 60 procent av medianinkomsten i riket.

delaktighet och inkludering ska vara ledord för Fagersta kommun. I planförslaget anges även att bostadsformerna i kommunen ska vara varierande i pris, storlek, läge och upplåtelseform. Det är positivt och bedöms bidra till att möta de utmaningar som kommunen har kopplat till exempelvis segregation. Det vore dock önskvärt med mer detaljerad vägledning kopplat till varierade upplåtelseformer. En sådan vägledning skulle exempelvis kunna vara att peka ut i vilka utvecklingsområden en varierad upplåtelseform är extra viktigt.

I planförslaget anges att förutsättningarna för att bosätta sig på landsbygden ska vara goda och en av planförslagets övergripande strategier är en levande landsbygd. Samtidigt planeras den huvudsakliga bostadsutvecklingen inom eller intill centralorten Fagersta. Att centralorten växer gynnar tillgängligheten inom orten men bedöms även kunna leda till utmaningar kopplade till tillgänglighet i övriga delar av kommunen.

Enligt planförslaget ska barn, unga och vuxna ha goda livsvillkor oavsett var i kommunen de bor. Det är positivt att barn och ungas perspektiv lyfts i planförslaget. I planförslaget har även stor hänsyn tagits till olika samhällsgruppers tillgänglighet till målpunkter. Exempelvis genom att lyfta barnperspektivet och ställningstaganden som att gång- och cykelvägnätet samt promenadstråk inom kommunens tätorter ska utformas för att vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Planförslaget kan med fördel kompletteras med vägledning som lyfter att principen om universell utformning vid stadsplanering och utformning ska gälla i kommande planering.

Bil- och godstrafik lyfts som en viktig beståndsdel för tillgängligheten och rörligheten i kommunen. Samtidigt framgår det av de ställningstaganden som görs i planförslaget att även andra trafikslag ska prioriteras i kommande planeringen. Planförslaget föreslår flertalet gång- och cykelvägar som knyter an olika områden och målpunkter. I planförslaget anges exempelvis att förutsättningarna att gå eller cykla ska förbättras vid utbyggnad eller ombyggnad av vägnätet, där så är möjligt.

För att skapa levande och trygga kommundelar behöver det finnas förutsättningar för folkliv och upplevelsevärden. Stråk och platser som kan attrahera människor under många av dygnets timmar ger en bra förutsättning för folkliv. Stråken och platsernas attraktivitet avgörs av hur de ligger i förhållande till målpunkter, om det själva utgör en målpunkt och hur de upplevs. I planförslaget anges att alla i kommunen ska kunna röra sig säkert och tryggt utomhus. Exempelvis ska det finnas god tillgång till områden och platser för lek, sport, kultur- och friluftsliv. Det är positivt att trygghet och tillgänglighet lyfts i planförslaget. Vid beskrivning av de utpekade utvecklingsområdena saknas dock konkret vägledning kopplat till de olika utvecklingsområdena. Det medför en otydlighet i den kommande planeringen trots planens höga ambitioner.

I planförslaget tas ett helhetsgrepp kring tillgänglighet för olika samhällsgrupper kopplat till exempelvis ålder, kön och socioekonomi. Det framgår även av planförslaget att kommunen är väl medveten om de utmaningar som finns kopplat till inkludering och social sammanhållning. Samtidigt kan planförslaget med fördel tydliggöra hur och var åtgärder för att lösa dessa utmaningar planeras. Sammantaget bedöms planförslaget medföra positiva konsekvenser kopplat till inkludering och social sammanhållning.

Rekommendationer

- Komplettera planförslaget med mer konkreta ställningstaganden kring hur och var olika typer av upplåtelseformer är särskilt önskvärt.
- Planförslaget kan med fördel kompletteras med hur och var trygghetsfrämjande åtgärder bör genomföras.
- Tydliggör och lyft i planförslaget vikten av delaktighet och dialog i planeringsprocessen. Ta fram riktlinjer och vägledning för hur denna process ska genomföras. Exempelvis att det är viktigt att säkerställa representation från olika grupper i samhället.

- Komplettera planförslaget med vägledning som lyfter att principen om universell utformning vid stadsplanering och utformning ska gälla i all kommande planering, där så är lämpligt.
- Utred vilka eventuella målkonflikter som kan uppstå mellan de övergripande strategierna en levande landsbygd, bostäder för alla och hållbara kommunikationer. Framför allt kopplat till tillgänglighet till kommunal och kommersiell service i olika delar av kommunen.

7.4 RISK OCH KLIMATANPASSNING

Risk och säkerhet inom samhällsplanering är ett allmängiltigt begrepp som kan avse en lång rad händelser med mycket varierande allvarlighetsgrad. Begreppet risk avser i detta sammanhang kombinationen av sannolikheten för en händelse och dess konsekvenser. Individrisken är sannolikheten att omkomma eller skadas för en person som kontinuerligt vistas på en specifik plats, exempelvis på ett visst avstånd från en transportled.

Framtidens klimat kommer att skilja sig från dagens. Bland annat förutses ökade nederbördsmängder samt höjda medeltemperaturer. Värmeböljor och kraftig nederbörd bedöms inträffa allt oftare. Klimatanpassning innebär att minimera sårbarheten och förebygga skador som orsakas av ett förändrat klimat avseende skyfall, höjda havsnivåer, höga temperaturer, erosion och skred. Såväl nuvarande som tillkommande bostäder och infrastruktur behöver anpassas till klimatförändringens effekter.

Skred sker när en sammanhängande jordmassa kommer i rörelse. Skred förekommer i silt- och lerjordar. Skred kan även inträffa i siltiga eller leriga moräner om moränen är vattenmättad. Vid ett ras rör sig block, stenar, grus- och sandpartiklar fritt. Ras sker i bergväggar, grus- och sandbranter. Den gemensamma nämnaren är att både skred och ras kan inträffa utan förvarning. Den naturliga erosionsprocessen anpassar branter och slänter till ett jämviktsläge. Små förändringar av denna jämvikt kan utlösa skred eller ras. Landhöjningen, klimatet och människans ingrepp i naturen förändrar markens stabilitet. Under årens lopp kan därför säker mark bli osäker. Även denna typ av risker måste hanteras i planeringen.

Nuläge

I Fagersta är väg 66 och 68 primärleder för farligt gods. Även på järnvägen Godsstråket genom Bergslagen transporteras farligt gods.

Det finns en del markföroreningar inom kommunen. Förorenade områden finns framför allt i tätorten Fagersta, men även utspritt i hela kommunen.

I kommunen finns totalt 16 pågående miljöfarliga verksamheter som identifierats som sårbara för naturolyckor. De flesta ligger i Fagersta invid Kolbäcksån och är därför framför allt sårbara för översvämning från Kolbäcksån.

Enligt Länsstyrelsens kartering av översvämningsrisk vid skyfall finns ett flertal riskområden inom kommunen. Det finns även ett antal lågpunkter inom kommunen. Vid höga flöden och vattenstånd riskerar områden mellan Vevungen och Saxen att svämmas över liksom låglänta partier vid Åmänningens stränder. Även låglänta områden vid övriga sjöar och vattendrag kan översvämmas. Sjukhuset i Fagersta har identifierats som sårbart för skyfall i form av instängda områden på sjukhusområdet. Vid järnverket i Fagersta finns ett par förorenade områden av riskklass 1 där en översvämning av Kolbäcksån eventuellt kan ge spridning av föroreningar.

Naturliga förutsättningar för skred och ras finns främst längs slänter mot vattendrag och sjöar där jordlagren utgörs av lera eller silt. I Fagersta kommun hittas sådana områden huvudsakligen längs

Melingsbäcken, vid Kolbäcksån i Fagersta tätort, i området kring Högbyn-Hedkärra, vid vattendragen kring Norra Morsjön samt längs ån som avvattnar Märresjön.

Bergslagspendeln genom Fagersta centralstationen har identifierats som sårbar för ras och skred. Delar av järnvägen ligger även inom instängda områden och korsar naturliga avrinningsstråk, och kan därför vara sårbara för kraftiga skyfall. I princip samtliga riksvägar och länsvägar inom Fagersta kommun innehåller sträckor som är sårbara för naturolyckor. Detta gäller framför allt ras, skred och skyfall.

Erosionskänsliga jordarter längs Kolbäcksåns sträckning inom Fagersta kommun finns vid: Flogen, inom Fagerstas stadskärna, längs större delen av Kratten, nedströms Kronprinsessan Victorias sluss (Västanfors sluss) samt söder om sjön Åmanningen vid kommungränsen mellan Mellanängen och Virsbo.

Fagersta kommun har tillsammans med Norbergs kommun sedan 2018 en klimatanpassningsstrategi. Fagersta kommun arbetar för närvarande med att ta fram en handlingsplan för att följa upp och strukturera arbetet med klimatanpassning i kommunen.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Enligt plan- och bygglagen 2 kap 5 § ska risker för människors hälsa och säkerhet beaktas i all planering.

Planförslagets konsekvenser

I planförslaget uppmärksammas ett antal kända risker som behöver hanteras i den kommande planeringen. Bland annat beskrivs risker kopplat till ras, skred, översvämning vid skyfall, värmeböljor och förorenad mark. Enligt planförslaget ska hänsyn tas till risker för erosion, skred och ras vid planering av ny bebyggelse. I utvecklingsområden där det bedöms lämpligt ska nödvändiga utredningar genomföras. Vidare lyfts att befintliga bebyggelse- och gruvområden ska kartläggas utifrån erosion, ras- och skredrisker för att kunna planera för eventuella åtgärder där risker finns.

I planförslaget anges att grönområden kommer vara av stor vikt när kommunen planerar för morgondagens samhälle, bland annat lyfts grönskans värmereglerande funktion och dagvattenhantering. Samtidigt medger planförslaget att områden som i nuläget utgörs av naturmark bebyggs. En ökad andel hårdgjord yta försämrar markens infiltrationskapacitet och kan öka risken för översvämning vid kraftiga skyfall. Exploatering av naturmark påverkar även platsernas värmereglerande funktion. I planförslaget beskrivs höga ambitioner och en stor medvetenhet kring klimatanpassning, men det saknas till viss del specifika och tydliga ställningstaganden.

Enligt planförslaget ska hänsyn tas till översvämningsrisk för ny bebyggelse intill sjöar och vattendrag. Det är positivt att risk för översvämning hanteras. Översvämningsrisk bör dock utredas och hanteras för samtlig ny bebyggelse för att minimera risken för eventuella olyckor. I planförslaget anges att risk för översvämning i befintliga bebyggelseområden ska kartläggas och att kommunen ska planera åtgärder där det behövs. Det är positivt att kommunen tar ett helhetsgrepp och även hanterar klimatanpassning i den redan bebyggda miljön. I mark- och vattenanvändningskartan finns flera grönområden som även i framtiden kommer bestå av icke hårdgjorda ytor. Kartan pekar dock inte ut några områden för hantering av dagvatten.

Planförslaget medför viss utveckling i nära anslutning till vägar som trafikeras av farligt gods. För dessa områden finns inga specifika vägledningar. I löptext kopplat till dessa utvecklingsområden nämns att riskerna med farligt gods ska ägnas särskild uppmärksamhet i områden inom 100 meter från väg eller järnväg upplåten för farligt gods. Detta bör förtydligas antingen med en generell riktlinje eller under berörda områdets vägledning.

Vid en förändrad markanvändning behöver hänsyn tas till potentiella föroreningar inom området. Flertalet av de utvecklingsområden som föreslås i planförslaget är lokaliserade på skogs- eller

jordbruksmark, vilket medför att risken för markföroreningar är begränsad. Det finns dock viss utveckling i eller i nära anslutning till förorenad mark där hänsyn behöver tas. Enligt planförslaget bör man i samband med detaljplaneläggning av förorenande områden genomföra grundliga utredningar.

I Fagersta kommun finns flertalet miljöfarliga verksamheter som kan påverka människors hälsa. I och med planens genomförande kan det även tillkomma flera. Planförslaget saknar ställningstaganden för risker kopplat till miljöfarliga verksamheter.

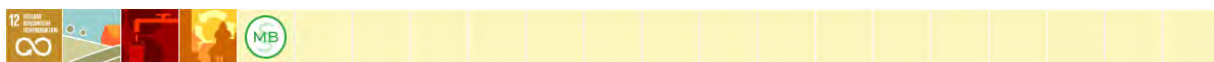
Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för små negativa konsekvenser kopplat till hantering av risker och klimatanpassning i den kommande planeringen.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Förtydliga hur man ska beakta framtida klimatförhållanden i den fysiska planeringen, speciellt när det gäller värmeböljor.
- Planförslaget bör kompletteras med ställningstaganden som lyfter att översvämningsrisken ska kartläggas i samband med planläggning i hela kommunen.
- Kommunen bör vidare utreda och avsätta ytor för fördröjnings- och dagvattendammar i hela kommunen.
- Planförslaget kan med fördel föra ett resonemang kring naturbaserade lösningar för att exempelvis ställa krav på att de ska användas i så stor utsträckning som möjligt. Det vore även bra om ett resonemang kring ekosystemtjänsters förmåga att hantera klimatrisker lades till.
- Förtydliga att kommande planering kommer behöva utformas efter skyddsavstånd kopplat till transporter av farligt gods inom området. Förtydliga även att planläggning som medger en exploatering inom 150 meters avstånd från en farligt gods led ska föregås av en riskhanteringsprocess⁷.
- Komplettera planförslaget med ställningstaganden för risker kopplat till miljöfarliga verksamheter.
- Hänvisa på ett tydligt sätt i planförslaget att man ska utgå från handlingsplanen för klimatanpassning när den är klar.

8 EKONOMISKA KONSEKVENSER

8.1 HUSHÅLLNING MED MARK, VATTEN OCH DEN FYSISKA MILJÖN I ÖVRIGT

Vad som är god hushållning med mark och vatten baseras bland annat på miljöbalkens hushållningsbestämmelser i 3–4 kap. miljöbalken. Enligt 3 kap. 1 § ska företräde ges åt sådan markanvändning som medför en hushållning som är god ur allmän synpunkt. Bestämmelserna omfattar bland annat markområden som har värde eller betydelse för jord- och skogsbruk samt utvinning av värdefulla ämnen och material.

Hushållning med mark- och vatten samt den fysiska miljön i övrigt är ett av de perspektiv som ska uppmärksammas enligt miljöbalkens bestämmelser om miljöbedömningar. Naturresurser är de råvaror som vi människor kan nyttja från naturen. Dessa resurser kan vara ändliga eller förnyelsebara. Det är

⁷ <https://bransch.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/Planera-och-utreda/samhallsplanering/Sakerhet-och-konflikter/Transporter-av-farligt-gods/>

dock alltid viktigt att de nyttjas på ett effektivt och miljöanpassat sätt så att de kan nyttjas även av framtida generationer.

Nuläge

Odlingsbar mark är en begränsad resurs som kan ge livsmedel, energi eller foder. Om jordbruksmarken förvaltas väl kan den generera resurser i tusentals år framöver. I Sverige minskar arealen jordbruksmark succesivt varje år⁸.

I Fagersta är jordbruksmarken begränsad då det är en skogs- och myrdominerande region. Jordbruksmark återfinns främst på de finkorniga sedimenten utefter Kolbäckens dalgång längs med sjöar och vattendrag. Vid den senaste kartläggningen 2021 fanns det 988 hektar åkermark i kommunen, vilket är ungefär 3 procent av kommunens yta.

Ungefär 80 procent av kommunens landyta utgörs av skog. Skogen består främst av barrskog och barrblandskog, den friska blåbärsgranskogen dominerar. Kommunen äger drygt 5 procent av skogen.

Dricksvattenförsörjningen för Fagersta centralort har sitt ursprung i behandlat grundvatten från Färnaåsen kombinerat med inducerad infiltration från sjön Barken vid Viksviken i Smedjebackens kommun. På landsbygden sker en stor del av vattenförsörjningen genom enskilda anläggningar, eller mindre gemensamhetsanläggningar, det vill säga med grundvatten ur borrhåll eller grävda brunnar.

Fagersta kommun är en Bergslagskommun med ett stort antal gruvor där man tidigare brutit malm. Dessa gruvor är sedan länge nerlagda men mineralfyndigheterna finns kvar. I Färnaåsen, norr om Onsjö, finns en bergtäkt. Förekomsterna av grus och sand i Färnaåsen är av regional betydelse.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark och vatten ska tillämpas i planeringen. Enligt 2 kap 6 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Jord- och skogsbruk är enligt 3 kap. 4 § miljöbalken av nationell betydelse. Enligt bestämmelserna i 3 kap. 4 § är markens brukningsvärde centralt för bevarandeintresset. Det är således jord- och skogsbruksnäringen som är av nationellt intresse, inte enbart marken. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk för anläggningar som tillgodoser väsentliga samhällsintressen om detta behov inte kan tillgodoses tillfredsställande på annan plats. Skogsmark ska så långt som det är möjligt skyddas från åtgärder som försvårar ett rationellt skogsbruk.

Planförslagets konsekvenser

Planförslaget medför ianspråktagande av både skogs- och jordbruksmark. Stora delar av bebyggelseutvecklingen i kommunen ska ske inom och i anslutning till kommunens tätorter, men för att främja en levande landsbygd ska utvecklingen av bebyggelse även tillåtas i mer lantliga lägen. Enligt planförslaget bör tillkommande bebyggelse på landsbygden som utgångspunkt främst lokaliseras i anslutning till vägar och befintliga bebyggelsestråk.

I planförslaget framgår det tydligt hur kommunen ska arbeta för att minimera påverkan på den jordbruksmark som finns i kommunen. Under varje utvecklingsområde som berör jordbruksmark framgår det av vägledningen att man vid detaljplanläggning ska bedöma jordbruksmarkens brukningsvärde. Om jordbruksmarken visar sig vara brukningsvärd får den endast bebyggas om det behövs för att tillgodoser väsentliga samhällsintressen och om det behovet inte kan tillgodoses genom att annan mark bebyggs. Därmed finns en osäkerhet om bebyggelseutveckling på all mark som pekats

⁸ Jordbruksmarkens värden. Jordbruksverket, 2020

ut i planförslaget är möjlig. Efterföljande utredningar behöver motivera varför just den lokaliseringen behöver tas i anspråk. Omvandling av jordbruksmark för bebyggelse är inte endast en fråga om markanvändningens lämplighet (som den beskrivs i PBL). För att ta i anspråk jordbruksmark måste kommunen även visa i vilken mån det finns väsentliga samhällsintressen som endast kan tillgodoses genom omvandlingen (enligt reglering i miljöbalken⁹). Planförslaget för inte ett resonemang kring det väsentliga samhällsintresset för de områden som medför att jordbruksmark tas i anspråk. Detta skjuts till kommande skeden.

Skogsmark är precis som jordbruksmark av nationell betydelse vilket innebär att mark som har betydelse för skogsnäringen och som hyser förutsättningar för rationell drift ska skyddas mot åtgärder som påverkar brukandet. Planförslaget medför ianspråktagande av skogsmark på flertalet ställen, både inom mindre och större områden. Planförslaget saknar resonemang och ställningstagande kring påverkan på skogsmark. För att nå en god hushållning med naturresurser bör återanvändning av befintliga utvunna resurser möjliggöras och underlättas innan outnyttjade tas i anspråk. Planförslaget lyfter att kommunen ska samarbeta lokalt för att ta fram en regional materialförsörjningsplan. Syftet med planen är att få en bra överblick av samhällsbehov och råmaterialtillgångar sett i ett längre perspektiv.

Efterfrågan och behovet av metaller kommer i framtiden att öka på grund av klimatomställningen och av en förhöjd levnadsstandard för stora delar av världens befolkning. En eventuell framtida utveckling och tillväxt av gruvnäringen inom kommunen kan medföra förändringar i infrastruktur men även i bebyggelsemiljön. Enligt planförslaget bör en utredning som undersöker lämpliga områden för gruvetablering tas fram. Vidare lyfts att utredningen även bör bedöma etableringens effekter och eventuella krav på nödvändiga förändringar i infrastrukturen inom kommunen.

Kommunen bedömer att dricksvattenförsörjningen till kommunens tätorter är god. För att säkerställa ett framtida vattenuttag med god kvalitet krävs det att råvaran, det vill säga vattenmagasinet, är skyddat från föroreningar ur ett flergenerationsperspektiv. Det saknas styrning i hur detta ska ske och om det finns behov av åtgärder, exempelvis inrättande av fler vattenskyddsområden. Planförslaget lyfter att det finns flera motstående intressen mellan uttag av naturgrus i Färnåsen och bland annat dricksvattenförsörjning, naturvård, friluftsliv och landskapsbild. Utav dessa intressen ska dricksvattenförsörjningen prioriteras enligt planförslaget.

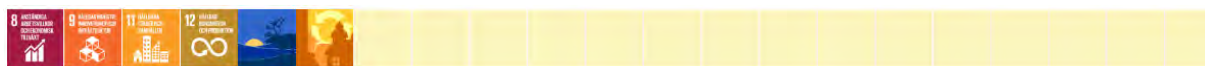
Planförslaget medför irreversibla ianspråktaganden av både skogs- och jordbruksmark. På det stora hela är det en liten andel av skogs- och jordbruksmarken som påverkas av bebyggelse, men det kan ha stor påverkan lokalt. Huvudinriktningen för planeringen inom kommunen är att majoriteten av utvecklingen ska ske inom och i anslutning till befintliga tätorter, vilket minimerar behovet av att ianspråkta jungfrulig mark. Kommunen har på ett tydligt sätt beskrivit hur processen med ianspråktagande av jordbruksmark ska gå till och motiverar inte det väsentliga samhällsintresset. Kopplat till materialutvinning finns det goda ambitioner och ställningstagande. Gällande vatten så saknar planförslaget resonemang kring hur dricksvattenförsörjningen ska säkras. Sammantaget bedöms planförslaget medföra små negativa konsekvenser för hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Förtydliga om det finns behov av åtgärder kopplat till dricksvattenförsörjningen. I de fall det finns bör dessa förtydligas i planförslaget. Exempelvis kan man peka ut områden som ska utredas som vattenskyddsområden i mark- och vattenanvändningskartan.

⁹ Miljöbalken 3 kap, 4 §: Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

8.2 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR NÄRINGSLIVET

Ett rikt näringsliv är en viktig förutsättning för en levande kommun. En blandning av företag och näringsidkare skapar både arbetstillfällen, kommersiell service samt skapar förutsättningar för både en dag- och en nattbefolkning. Ett gott företagsklimat gör kommunen attraktiv och kan också locka till sig nya invånare. Aspekter som är viktiga för näringslivet är bland annat tillgång på lokaler och etableringar i attraktiva lägen, funktionsblandning, god framkomlighet och befolkningsunderlag.

Nuläge

De största arbetsgivarna i Fagersta är kommunen och industrin. Näringslivet i Fagersta består av en mångfald småföretagare samt större exportinriktade företag.

I Svenskt Näringslivs årliga enkätstudie av företagsklimat ger företagarna i Fagersta kommun betyget 2,75 i sammanfattande omdömen¹⁰. Genomsnittsomdömet i Sverige är 3,43. Exempel på andra kommuners bedömning inom regionen är Norberg (3,14), Sala (3,16) och Avesta (3,26). Fagersta ligger på plats 284 av Sveriges 290 kommuner.

Kommunen har ett geografiskt fördelaktigt läge med närhet till Mälarenregionens viktiga arbetsmarknader i såväl Västerås som Örebro och Stockholm. Riksväg 66, 68 och 69 är kommunens viktigaste vägar. Sammantaget resulterar detta i att Fagersta har goda förutsättningar för att människor ska kunna bo i kommunen och arbetspendla till annan ort. Inpendlingen till Fagersta är högre än utpendlingen, drygt 2200 personer pendlar till Fagersta i dagsläget. Inpendlingen till Fagersta sker framför allt från närliggande kommuner som Norberg, Smedjebacken och Avesta men en stor andel pendlar även från Västerås.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Regeringens mål för näringspolitiken är att "stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag". Som grund för bedömningen av förutsättningar för näringslivet ingår bland annat aspekter som tillgången på lokaler i attraktiva lägen, funktionsblandning, god framkomlighet och befolkningsunderlag.

Fagersta kommun har en näringslivsstrategi från 2017. Näringslivsstrategin är ett uttryck för Fagersta kommuns vilja och ambition att stärka näringslivsutvecklingen i kommunen. Näringslivsstrategin ska vara en utgångspunkt och ett styrdokument i kommunens utveckling och dialog i näringslivsfrågor och i samarbetet med det lokala näringslivet. Arbetet och målsättningarna ska vara tydliga för alla och strategin kommer därför att fokusera på följande prioriterade områden.

Planförslagets konsekvenser

Det är tydligt att stor hänsyn tagits till näringslivet i arbetet med översiktsplanen. Fagersta kommun har av tradition en stark anknytning till industrin vilket har varit av stor betydelse för utvecklingen av kommunen. Industrisektorn är en av de största arbetsgivarna inom kommunen och samtliga av de fåtal större industrierna är framgångsrika aktörer på den globala marknaden. Enligt kommunen ska det vara lätt för företag att etablera sig i Fagersta, likväl som det ska finnas förutsättningar för befintliga företag att såväl fortsätta som utveckla sin verksamhet i kommunen.

Ny bebyggelse för verksamheter planeras främst i anslutning till befintliga verksamheter och infrastruktur. Kommunens geografiska läge och goda tillgång till kommunikationsstråk ger goda

¹⁰ <https://www.foretagsklimat.se/fagersta>

möjligheter att attrahera företag och nyetableringar. Dessa möjligheter uppmärksammas i planförslaget.

Planförslaget lyfter att kommunen vill ha ett starkt näringsliv som bygger på en mångfald av verksamheter. För att skapa detta behöver marken för verksamheter som pekas ut reflektera de behov som finns. I planförslaget pekas cirka 200 hektar ut för verksamhetsetableringar. Mark för industriella och logistiska verksamheter pekas ut i anslutning till befintliga verksamhetsområden såsom Fårbo, Hyttbäcken och Norra industriområdet, där det redan är dag är tillgång till goda transportmöjligheter.

På grund av att industrin i stora delar dominerar det lokala näringslivet ser kommunen ett behov av att främja utvecklingen av ett mer differentierat näringsliv. Då kan fler branscher utvecklas och fler arbetstillfällen kan skapas. Planförslaget lyfter att det är viktigt att både etablerade branscher och nya branscher inom industrin, besöksnäringen, tjänst- och servicesektorn ska kunna utvecklas och etableras inom kommunen. Kommunen skapar förutsättningar för detta genom att strategiskt arbeta med att upprätthålla planberedskap i befintliga och nya verksamhetsområden, för att på ett snabbt och flexibelt sätt kunna möta kommande utvecklingsplaner och nyetableringar.

Planförslaget innefattar flera ställningstaganden som gynnar näringslivet i kommunen. Sammantaget bedöms planförslaget medföra positiva konsekvenser för näringslivets förutsättningar.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Inga.

8.3 KOMMUNAL EKONOMI

För att säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling och för att kommuner på sikt ska klara sina framtida utmaningar samtidigt kunna erbjuda en god välfärd till sina invånare behöver kommunens ekonomi vara i balans. I detta avsnitt bedöms översiktsplanens påverkan på den kommunala ekonomin. Den fysiska planeringen medger förutsättningar för ökat befolkningsunderlag som på sikt innebär tillkomst av skatteintäkter. Samtidigt medför bebyggelse av nya bostads- och verksamhetsområden stora investeringar i infrastruktur och tekniska system.

Nuläge

Från år 2000 har kommunens folkmängd ökat, med toppnotering år 2018 då befolkningen uppgick till 13 464 invånare. Detta har medfört stora behov av investeringar i framför allt förskole- och grundskolelokaler. Under år 2019 och 2020 har folkmängden minskat med 197 personer till 13 267 invånare. Enligt den senaste befolkningsprognosen kommer folkmängden i Fagersta att minska med 765 invånare under den kommande tioårsperioden till 12 502 invånare, detta på grund av både ett negativt flyttnetto och negativt födelsenetto. Andelen personer över 60 år högre än riksgenomsnittet för både kvinnor och män i kommunen, dessutom är andelen män mellan 45–50 år hög.

Medelinkomstnivån i kommunen är något lägre än Sveriges genomsnitt. Arbetslösheten i kommunen är cirka 11,8 procent. Vilket är högre än rikets genomsnitt som är 7,9 procent. Arbetslösheten i Fagersta ligger högre än både länet och riket. Kommunen står inför stora utmaningar när antalet unga och gamla ökar betydligt snabbare än de i arbetsför ålder. Det förväntas leda till svårigheter gällande finansieringen av exempelvis kommunal service, men också att klara bemanning och kompetensförsörjning inom kommunen. Kommunen har inga lån men ett borgensåtagande per den sista december år 2021 uppgick till 41,9 miljoner kronor.

Fagerstas kommunkoncern redovisar ett underskott på 4,9 miljoner kronor för år 2020. Resultaten har de fyra föregående åren varit positiva med resultat mellan 40–60 miljoner kronor. Den främsta orsaken

till underskottet år 2020 är framför allt minskat värde på kommunens placerade medel som minskat med 15,6 miljoner kronor under året vilket påverkar det redovisade resultatet.

Kommunens största och viktigaste intäkt är kommunalskatten som utgör cirka 32,99 procent av kommunens intäkter. Kommunens största kostnader utgörs av löner för främst de huvudsakliga verksamheterna, skola, vård och omsorg. Utöver detta påverkas kommunen direkt eller indirekt av lokalhyror, ränteläge, energipriser med mera.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Kommunallagen 11 kap. 1 § säger att kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Kommunens budget för år 2022–2024 säger att ett resultatmål på 2 procent av skatteintäkterna (netto) ska eftersträvas.

Planförslagets konsekvenser

Själva plandokumentet är i sig inte tillräckligt som underlag för att göra en bedömning av planförslagets långsiktiga kommunalekonomiska konsekvenser. Den markanvändning som redovisas i planen skapar möjligheter för ett samhällsbyggande men bedömningar av i vilken ordning och på vilka kommersiella villkor som områden ska utvecklas skjuts till senare processer. Planförslaget medger utveckling av fler bostadsområden. Sådan utveckling kan vara förenad med stora kommunala kostnader för iordningställande av allmän platsmark, förbättring av gator och vägar samt komplettering av teknisk försörjning.

Planförslaget förutsätter en förändrad befolkningstillväxt samt ändrad åldersfördelning inom befolkningen på sikt, vilket kan ge upphov till såväl ökade som minskade behov av offentliga lokaler och offentlig service. Även skatteintäkter kommer att påverkas. Enligt den senaste befolkningsprognosen för kommunen kommer befolkningsantalet minska något fram tills 2030. Planförslaget för ett resonemang kring detta och bland annat lyfts risken för en minskad skattebas. En åldrande befolkning resulterar i större omvårdnadsbehov. Planförslaget saknar en befolkningsprognos eller tillväxtnål efter 2030. Det är svårt att i dagsläget göra en bedömning om hur den framtida befolkningsutvecklingen kommer påverka kommunens ekonomi.

Det är viktigt att kommunen säkerställer kostnaderna för den planerade utvecklingen i kommunen. Många kostnader förenade med utbyggnader kommer långt innan en ökad befolkning ger avtryck bland intäkterna. Vilken ordning man bygger ut enskilda utvecklingsområden ger effekter på den kommunala ekonomin enskilda år eller perioder. Planförslaget lyfter kommunens vilja att utveckla besöksnäringen inom kommunen. Besöksnäringen är den bransch som växer snabbast i Sverige. På sikt tror kommunen att det finns stor potential att utvecklas inom många områden och öka intäkterna från besöksnäringen.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för negativa konsekvenser inledningsvis. Positiva konsekvenser kan dock förväntas på sikt till följd av markförsäljning och ökade skatteintäkter om det sker en befolkningsökning av personer i arbetsför ålder. Det finns dock en otydlighet om bebyggelseordning, prioriteringar och vilka investeringsbehov som finns i kommunen. Om befolkningen på sikt ökar kan planförslaget på lång sikt medföra positiva konsekvenser.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Planförslaget bör kompletteras med tydligare resonemang kring kommunens ekonomi.
- Det förväntade behovet av kommunalservice (skolor, vård och omsorg etcetera) i framtiden bör kartläggas.
- Säkerställ att avgifter och försäljningar av mark täcker kommunens utgifter för utvecklingen av området.
- För att inte skuldsättningen ska öka mer än nödvändigt är det viktigt att söka andra finansieringskällor än lån, exempelvis avgifter och exploateringsmedel.

9 ALTERNATIV

Bedömningarna i kapitel 7–9 har gjorts jämfört med nuläget. I detta kapitel beskrivs nollalternativet, det vill säga, miljöns sannolika utveckling om planen inte antas samt alternativa utformningar och avfärdade alternativ. Även nollalternativet jämförs med nuläget.

9.1 NOLLALTERNATIVET – FRAMSKRIVET NULÄGGE

Miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs benämns ofta som nollalternativet, eller framskrivet nuläge. Det framskrivet nuläge är en utveckling i linje med den nu gällande översiktsplanen, med hänsyn tagen till de beslut som fattats sedan den antogs. Bedömningen är gjord utifrån samma horisontår som valts i miljöbedömningen, år 2060. Plan- och bygglagen säger att alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan. Dess aktualitet och ambitioner om genomförande ska beslutas varje mandatperiod av kommunfullmäktige i en så kallad planeringsstrategi. Regeln är ny och ska tillämpas för första gången efter valet år 2022. Alla kommuner ska senast i september 2024 ha beslutat om sin första planeringsstrategi.

Utan en aktuell översiktsplan fortskrider utvecklingen utan tillräcklig vägledning och styrning i övergripande prioriteringar och enskilda ärenden. Detta innebär att efterföljande detaljplanering såväl som bygglovshantering kan ta längre tid. Bostäder riskerar att inte placeras på lika strategiskt valda platser eftersom det saknas övergripande riktlinjer och ramverk för samhällsbyggnadsprocessen. I stället kommer marknadskrafterna att styra mer, vilket gör att bostäder fortsatt kommer byggas men i lägre takt. En av de större skillnaderna mellan ÖP2007 och den nya översiktsplanen är att den nya översiktsplanen innehåller en tydligare beskrivning och styrning utifrån utvecklingsstrategin. Utan dessa förtydliganden och en uppdaterad översiktsplan uppstår en situation där den planerade utvecklingen och dess fördelning inom kommunen kan ske mer spontant fördelat över hela kommunen, vilket leder till att den strategiska utgångspunkten som ska utgå ifrån en hållbar struktur riskerar förloras.

Detta kan bland annat leda till ökat antal körda kilometer med bil från bostäder i mer perifera lägen, dyrare kostnader för samhällsservice och svårare att uppnå en ekonomisk hållbarhet på grund av ökade kostnader för färdtjänst, skolskjuts och dyrare infrastruktursatsningar. Utan en styrning till kommunens utvecklingsområden och förbättrade samband ökar även risken för att jungfrulig mark behöver tas i anspråk, vilket riskerar påverka på kommunens grönstruktur och jordbruksmark. Den föreslagna inriktningen och hanteringen av infrastruktur, landsbygdsutvecklingen såväl som hanteringen av jordbruksmark är exempel på områden som inte bedöms ha en styrning med nollalternativet, vilket leder till att intressekonflikter kan uppstå i efterföljande skeden och får lösas i respektive enskilt fall utan en övergripande viljeinriktning och styrning.

Nollalternativet bedöms ge en vag och otydlig vägledning och medge en mer spridd bebyggelse än planförslaget. Sammantaget bedöms de negativa effekterna och konsekvenserna för majoriteten av aspekterna vara större i nollalternativet jämfört med det nu aktuella planförslaget.

9.2 AVFÄRDADE ALTERNATIV

I framtagandet av översiktsplanen har kommunen gjort flera avvägningar mellan olika förslag till utvecklingsområden för bostäder och LIS-områden. Kommunen har valt bort alternativ utifrån områdets förutsättningar och avvägningar mellan andra intressen.

Följande förslag har utgått från förslagen översiktsplan:

Brandbo

I den gamla översiktsplanen utgör Brandbo halvön ett viktigt område med flera utbyggnadsområden. I nu förslagen översiktsplan har samtliga utvecklingsområden och LIS-områden tagits bort. Anledning till

detta är att terrängen på delar av ön är väldigt kuperad och att förslagna områden legat på brukningsvärd jordbruksmark. Berörda områden i gällande ÖP; BF8, BF7 och BF2. LIS-området B3, som finns med i nu gällande LIS-tillägg, har strukits i den nya översiktsplanen då området utgörs av en udde.

Sjölunda

I den gamla översiktsplanen var området Sjölunda utpekade som ett utvecklingsområde för bostäder. I nu förslagen detaljplan av området inte tagits med då Sjölunda är en udde. Då uddar är särskilt svåra att driva igenom som LIS-områden har kommunen valt att inte lyfta med området i den nya översiktsplanen. I anslutning till Sjölunda ligger även LIS-området C1. LIS-området är utpekade för bebyggelseutveckling i det nu gällande LIS-tillägget för översiktsplanen. Då området ligger i nära anslutning till järnvägen har kommunen gjort bedömningen att området kan vara svårt att exploatera med hänseende till de risker och buller som järnvägen skapar. Området har därför strukits från förslagen översiktsplan.

10 UTVÄRDERING MOT NATIONELLA OCH GLOBALA MÅL

Enligt miljöbalken 6 kap. 11 § punkt d ska miljökonsekvensbeskrivningen innehålla uppgifter om hur hänsyn tas till relevanta miljö kvalitetsmål och andra miljöhänsyn. I detta kapitel görs en översiktlig bedömning av på vilket sätt planförslagets genomförande bidrar till, eller motverkar, att de relevanta nationella miljö kvalitetsmålen och de globala hållbarhetsmålen nås. Bedömningen görs endast på de globala målen som kopplar till miljöbalken. Denna bedömning är översiktlig, men kan tjäna som ett stöd i en diskussion om planförslagets påverkan. I avsnitt 4 beskrivs vilka mål som bedöms vara relevanta i arbetet med Fagerstas översiktsplan. Bedömningen nedan illustreras på följande sätt:

Planen bedöms bidra till måluppfyllelse.

Planen varken bidrar eller motverkar möjligheterna att nå målet.

Planen motverkar måluppfyllelse.

Tabell 1. Planförslagets bidrag till miljö kvalitetsmålen.

Miljö kvalitetsmål	Globala mål	Motivering
 <p>Begränsad klimatpåverkan</p> <p>Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras.</p>	 <p>Bekämpa klimatförändringarna</p> <p>Genom att vidta omedelbara åtgärder så som anpassning till klimatrelaterade faror ska klimatförändringarna och dess konsekvenser bekämpas.</p>	 <p>Planen bedöms medföra ökade utsläpp genom ett ökat byggande av såväl bostäder, lokaler och infrastruktur. Planens målsättningar ligger i linje med Sveriges internationella åtagande och såväl strategier som riktlinjer för efterföljande planering finns formulerade. Planförslaget speglar dock inte till fullo klimatfrågans dignitet och den omställning i samhällets alla system som måste till om nationella och internationella mål ska nås. Planförslaget bedöms motverka de aktuella nationella och globala målen.</p>

Frisk luft

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

God hälsa och välbefinnande

Delmål 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar

Planförslaget bedöms varken motverka eller bidra till de aktuella nationella och globala målen.

Giftfri miljö

Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.

God hälsa och välbefinnande

Delmål 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar.

Planförslaget lyfter att man i områden med misstanke om föroreningar ska genomföra undersökningar och att åtgärder ska vidtas för att säkerställa markens lämplighet. Viss utveckling sker i områden där det idag finns föroreningar vilket med rätt tillvägagångssätt kan leda till positiva konsekvenser. På sikt bedöms planförslaget bidra till måluppfyllelse av de aktuella nationella och globala målen.

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

God hälsa och välbefinnande

Delmål 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar.

Hållbara städer och samhällen

Omfattar hållbar stadsutveckling och hållbart byggande och hållbar planering av bostäder, infrastruktur, återvinning och säkrare kemikaliehantering.

Planförslaget innebär risk för negativa konsekvenser för kommunens natur och kulturmiljö. Samtidigt innebär planen även förbättringar jämfört med nuläget när det gäller exempelvis tillgång till attraktiva boenden och cykelbanor. Sammantaget bedöms dock planförslaget motverka måluppfyllelse av de aktuella nationella och globala målen.

Ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Bekämpa klimatförändringarna

Delmål 13.1 Stärk motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer.

Ekosystem och biologisk mångfald

Delmål 15.1 Bevara, restaurera och säkerställa hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten.

Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.

Planförslaget medför utveckling i områden med höga naturvärden, bland annat områden som utgör riksintresse för naturvård samt strandskyddade områden. Det finns ställningstaganden och vägledning som minskar de negativa konsekvenserna, dock efterfrågas tydligare ställningstaganden kopplat till bland annat grönastråk och biologisk mångfald. På det stora hela bedöms kommunens naturmiljö påverkas negativt av utvecklingen som planförslaget medför. Planförslaget bedöms motverka de nationella och globala målen.

Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Rent vatten och sanitet

Delmål 6.3 Förbättra vattenkvaliteten och avloppsrening.

Delmål 6.6 Skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem.

Kommunen har goda intentioner och mål, men utan konkreta och mer platspecifika åtgärdsförslag eller ställningstaganden blir planens stöd vagt och öppet. Då inga områden för vattenåtgärder finns utpekade i mark- och vattenanvändningskartan kan detta leda till potentiella målkonflikter. Den exploatering som planen medger kombinerat med de osäkerheter som finns kopplat till framtida styrning bedöms leda till negativ påverkan på kommunens vatten. Planförslaget bedöms motverka de aktuella nationella och globala målen.

Bara naturlig försurning

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

Rent vatten och sanitet

Delmål 6.6 Skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem.

Ekosystem och biologisk mångfald

Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.

Påverkan sker främst genom kväveoxider från trafiken. Planförslaget möjliggör användning av andra trafikslag än bil, men biltrafiken bedöms ändå öka inom planområdet jämfört med idag. Ökningen av försurande ämnen bedöms dock som liten. Planförslaget bedöms varken bidra eller motverka till de aktuella nationella och globala målen.

Ingen övergödning

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Rent vatten och sanitet

Delmål 6.3 Förbättra vattenkvaliteten och avloppsrening.

Delmål 6.6 Skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem.

Ekosystem och biologisk mångfald

Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer

Kommunen har goda intentioner och mål, men utan konkreta och mer platspecifika åtgärdsförslag eller ställningstaganden blir planens stöd vagt och öppet. Då inga områden för vattenåtgärder finns utpekade i mark- och vattenanvändningskartan kan detta leda till potentiella målkonflikter. Den exploatering som planen medger kombinerat med de osäkerheter som finns kopplat till framtida styrning bedöms leda till negativ påverkan på kommunens vatten. Planförslaget bedöms motverka de aktuella nationella och globala målen.

Myllrande våtmarker

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Rent vatten och sanitet

Delmål 6.3 Förbättra vattenkvaliteten och avloppsrening

Delmål 6.6 Skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem

Våtmarkers värden och funktioner tas inte upp i planförslaget. Planförslaget bedöms motverka de aktuella nationella och globala målen.

	<p>Bekämpa klimatförändringarna</p> <p>Delmål 13.1 Stärk motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer.</p> <p>Ekosystem och biologisk mångfald</p> <p>Delmål 15.5 om att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.</p>	
 <p>Levande skogar</p> <p>Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.</p>	 <p>Ekosystem och biologisk mångfald</p> <p>Delmål 15.1 Bevara, restaurera och säkerställa hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten</p> <p>Delmål 15.5 Skydda biologisk mångfald och naturliga livsmiljöer.</p>	 <p>Det saknas tillräcklig vägledning för hur skogens värde ska tas tillvara samt på vilka platser detta är särskilt prioriterat. Skogsmark tas i anspråk för bebyggelse. Planförslaget bedöms motverka de aktuella nationella och globala målen.</p>
 <p>Ett rikt odlingslandskap</p> <p>Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.</p>	 <p>Ingen hunger</p> <p>Delmål 2.4 om hållbar livsmedelsproduktion</p> <p>Ekosystem och biologisk mångfald</p> <p>Delmål 15.1 Bevara, restaurera och säkerställa hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten</p> <p>Delmål 15.5 Skydda biologisk mångfald och naturliga livsmiljöer.</p>	 <p>Planen visar viss medvetenhet kring de värden som finns i odlingslandskapet och är tydlig med att dessa värden ska värnas samt att jordbruksmarken ska fortsätta brukas. Dock saknas tillräcklig vägledning för hur dessa värden ska tas till vara samt på vilka platser det är särskilt prioriterat. Viss jordbruksmark tas även i anspråk för bebyggelse. Planförslaget bedöms motverka de aktuella nationella och globala målen.</p>
 <p>Grundvatten av god kvalitet</p> <p>Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.</p>	 <p>Rent vatten och sanitet</p> <p>Delmål 6.1 Säkert dricksvatten för alla</p> <p>Delmål 6.3 Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening</p> <p>Delmål 6.5 Integrerad förvaltning av vattenresurser</p>	 <p>Planförslaget saknar uttalande riktlinjer som vägleder hur hantering av eventuell påverkan på grundvattenförekomster ska ske i kommande planeringen. Det medför att den planerade utvecklingen innebär en viss risk för negativ påverkan på grundvattnet. Planförslaget bedöms motverka de aktuella nationella och globala målen.</p>
		

Säker strålmiljö

Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

God hälsa och välbefinnande

Delmål 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar.

Hållbara städer och samhällen

Omfattar hållbar stadsutveckling och hållbart byggande och hållbar planering av bostäder, infrastruktur, återvinning och säkrare kemikaliehantering.

Risker kopplat till radon nämns under flertalet utvecklingsområden men det fångas inte upp under områdenas vägledning. Elektromagnetiska fält nämns inte alls i planen. Den utveckling som föreslås är inte lokaliserad till områden där magnetiska eller elektriska fält är höga. Planförslaget bedöms varken bidra eller motverka till de aktuella nationella och globala målen.

11 REFERENSER

Boverket, karta över riksintressen

Checklista för begränsad klimatpåverkan, 2022. Länsstyrelserna, Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet.

Fagersta kommun, 2007. *Översiktsplan 2007*.

Fagersta kommun, 2008. Energi- och klimatstrategi

Fagersta kommun, 2010. *Naturvårdsprogram för Fagersta kommun 2010-2025*.

Fagersta kommun, 2014. *Energi- och klimatstrategi 2015–2020*.

Fagersta kommun, 2017. Näringslivsstrategi.

Fagersta kommun, 2021. Kommunstyrelsens förslag till budget 2022 samt flerårsplan 2023-2024

Fagerstakartan, 2022 <https://fagersta.se/boende--miljo/stadsutveckling/fagerstakartan>

Jordbruksmarkens värden, Jordbruksverket, 2020.

LstAB Länskarta Västmanland län, karttjänst Länsstyrelsen

Region Västmanland, *Regional utvecklingsstrategi 2030*

SCB, 2022 *Folkmängd och befolkningsförändringar - Kvartal 3, 2022*, [Statistiska centralbyrån](#), 10 november 2022,

Skyddad natur, kartverktyg Naturvårdsverket.

SLB-analys, luftföroreningskartor <https://www.slb.nu/slbanalys/luftfororeningskartor/> (hämtad 2022-05-02)

Sweco, 2011. *Översiktlig landskapsanalys Avesta, Fagersta och Norbergs kommuner*.

Verktyg för minskad klimatpåverkan vid planläggning, 2021. Boverket.

VISS, Vatteninformationssystem Sverige.

VI ÄR WSP

WSP är en av världens ledande rådgivare och konsultbolag inom samhällsutveckling. Med cirka 50 000 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen.

Tillsammans med våra kunder tar vi fram innovativa lösningar för en mänsklig, trygg och välfungerande morgondag. Så tar vi ansvar för framtiden.

wsp.com

WSP Sverige AB
Box 71
581 02 Linköping
Besök: S:t Larsgatan 3

T: +46 10 7225000
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
wsp.com

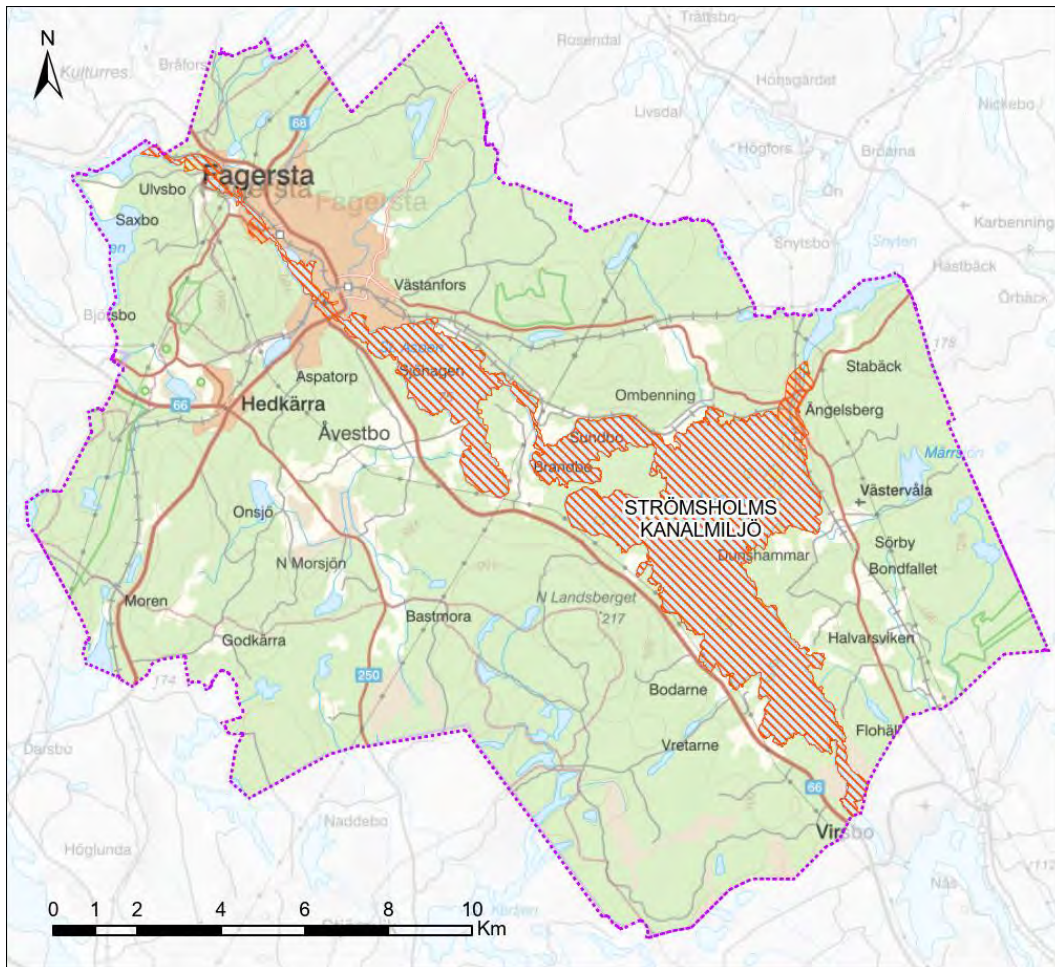
BILAGA 1

RIKSINTRESSEN OCH ANDRA OMRÅDESSKYDD

I detta avsnitt beskrivs riksintressen och andra värdefulla och skyddade områden inom kommunen. När ett färdigt planförslag finns framme kommer endast de riksintresseområden som bedöms vara relevanta att beskriva vidare att behandlas i hållbarhetsbedömningen.

Riksintresse kulturmiljövård

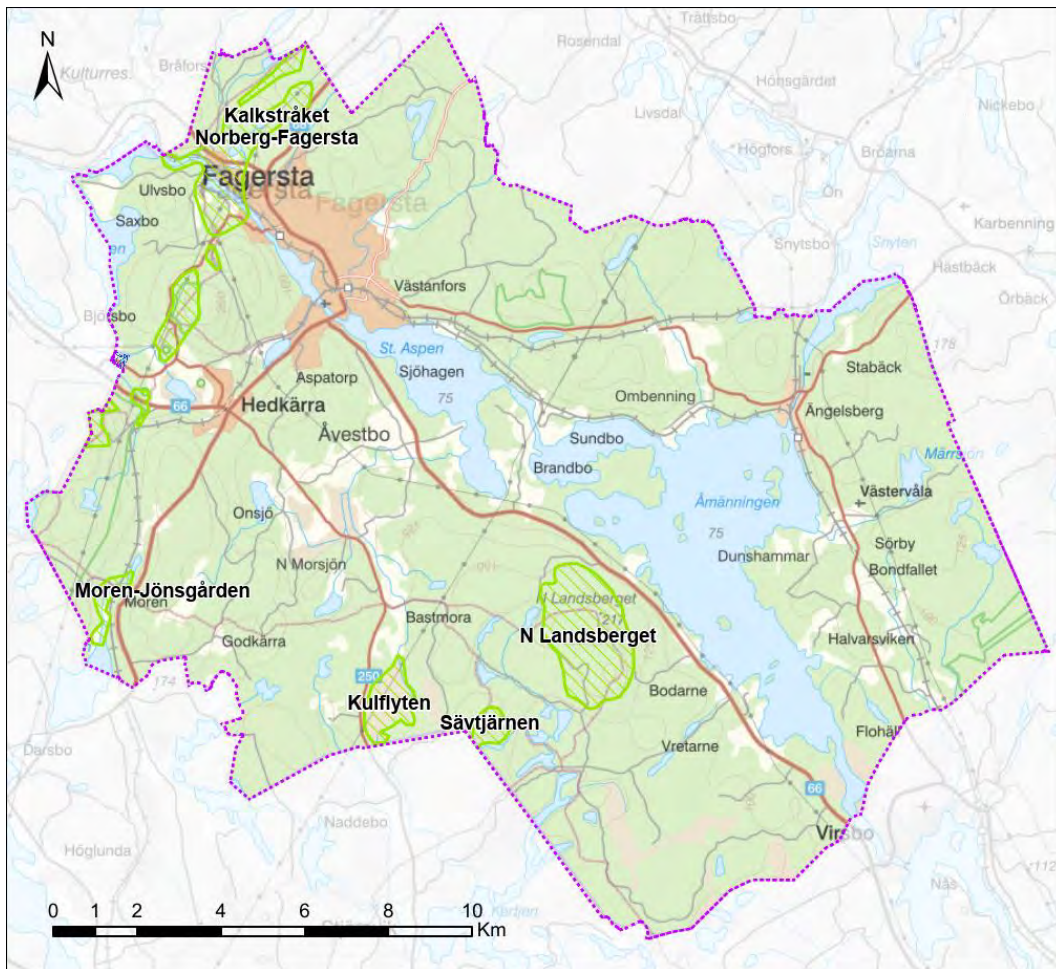
I Fagersta finns ett riksintresseområde för kulturmiljövården enligt 3 kap 6 § MB (se Figur 1).

Figur 1 Områden av riksintresse för kulturmiljövård i rött. Kommungränsen är utpekad i lila. Källa: Länsstyrelsen, 2022. © Lantmäteriet, Geodatasamverkan

Riksintresse för naturvård

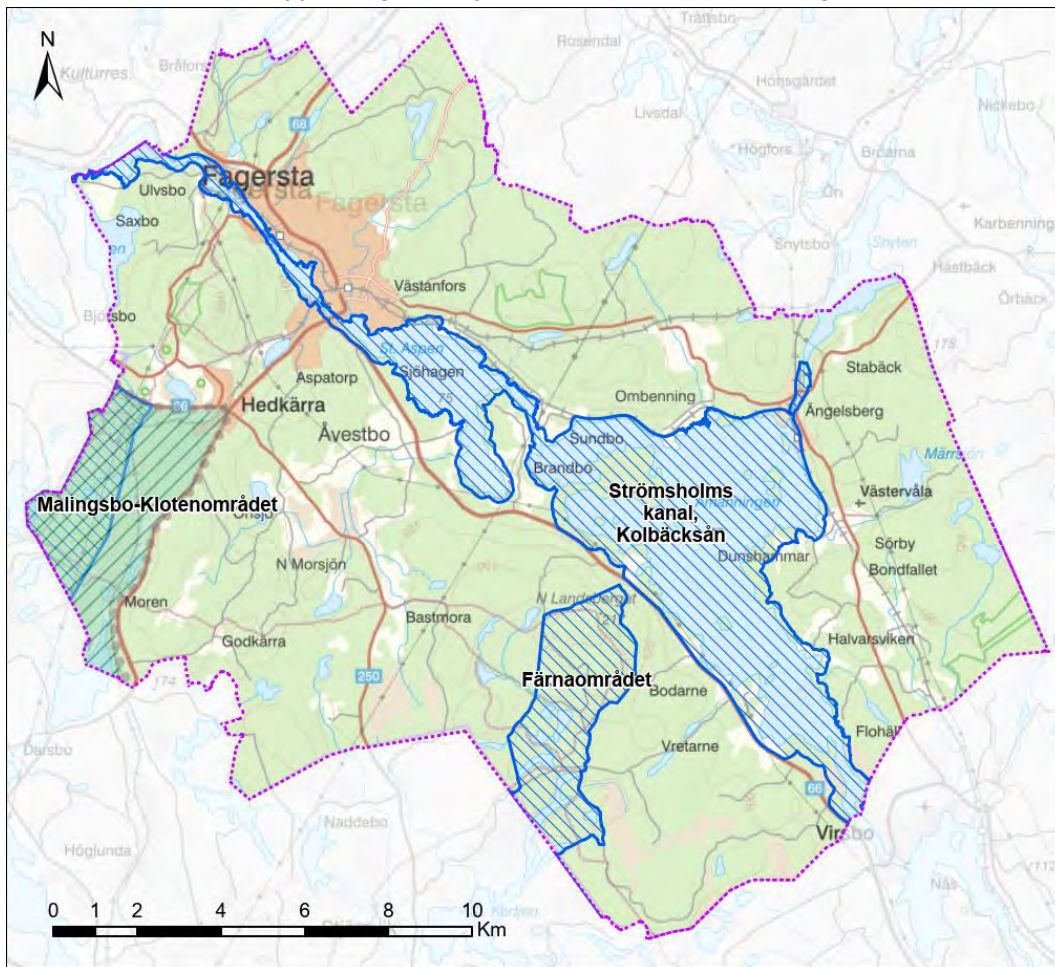
I Fagersta finns 5 områden av riksintresse för naturvården enligt 3 kap 6 § MB, se Figur 2.

Figur 2 Områden av riksintresse för naturvård i grönt. Kommungränsen är utpekad i lila. Källa: Länsstyrelsen, 2022. © Lantmäteriet, Geodatasamverkan

Riksintresse för friluftslivet

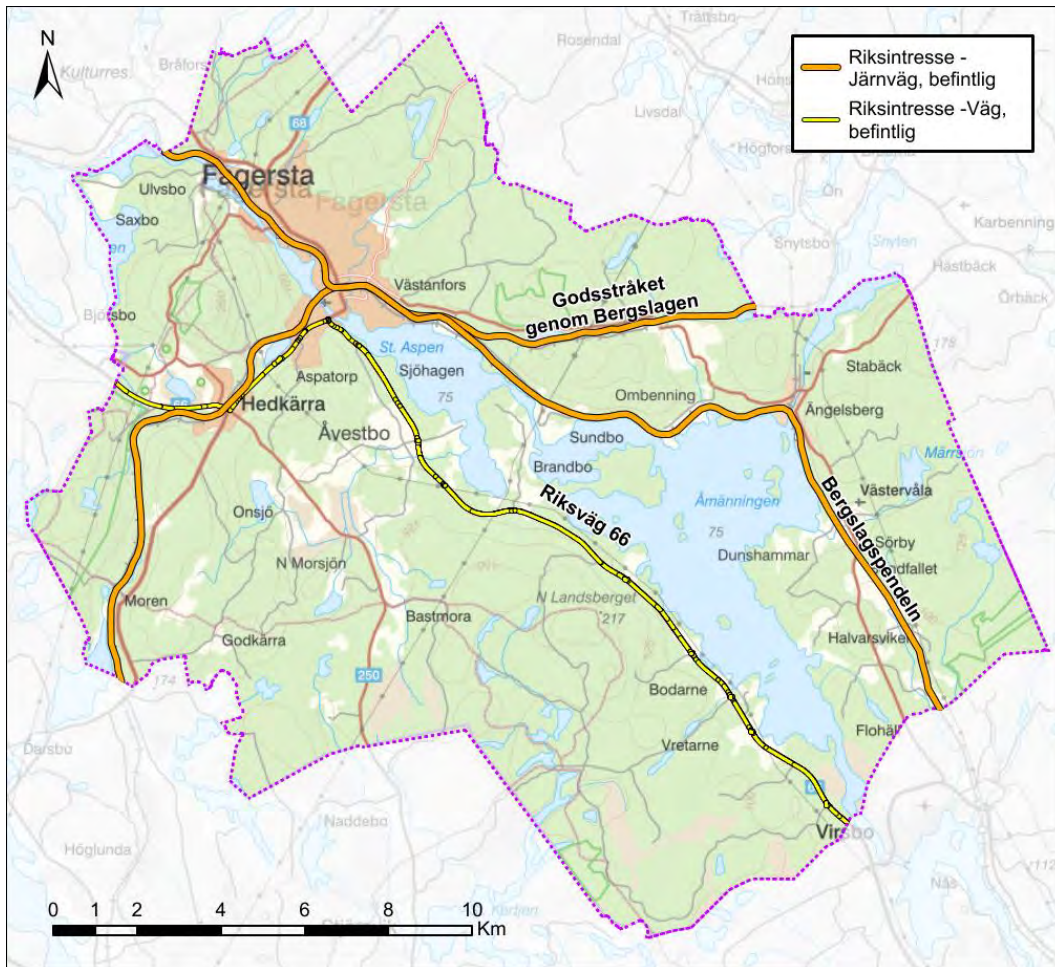
I Fagersta finns tre områden av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap 6 § MB, se Figur 3. Det finns även ett område som är riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kap. 2 § MB - *Området Malingsbo-Kloten mellan Storå, Kopparberg, Smedjebacken och Skinnskatteberg.*

Figur 3 Riksintressen för friluftsliv. Rörligt friluftsliv (MB 4:2) markerad med grönt och riksintresse friluftsliv (MB 3:6) markerat med blått. Källa Länsstyrelserna © Lantmäteriet, Geodatasamverkan

Riksintresse för kommunikationer

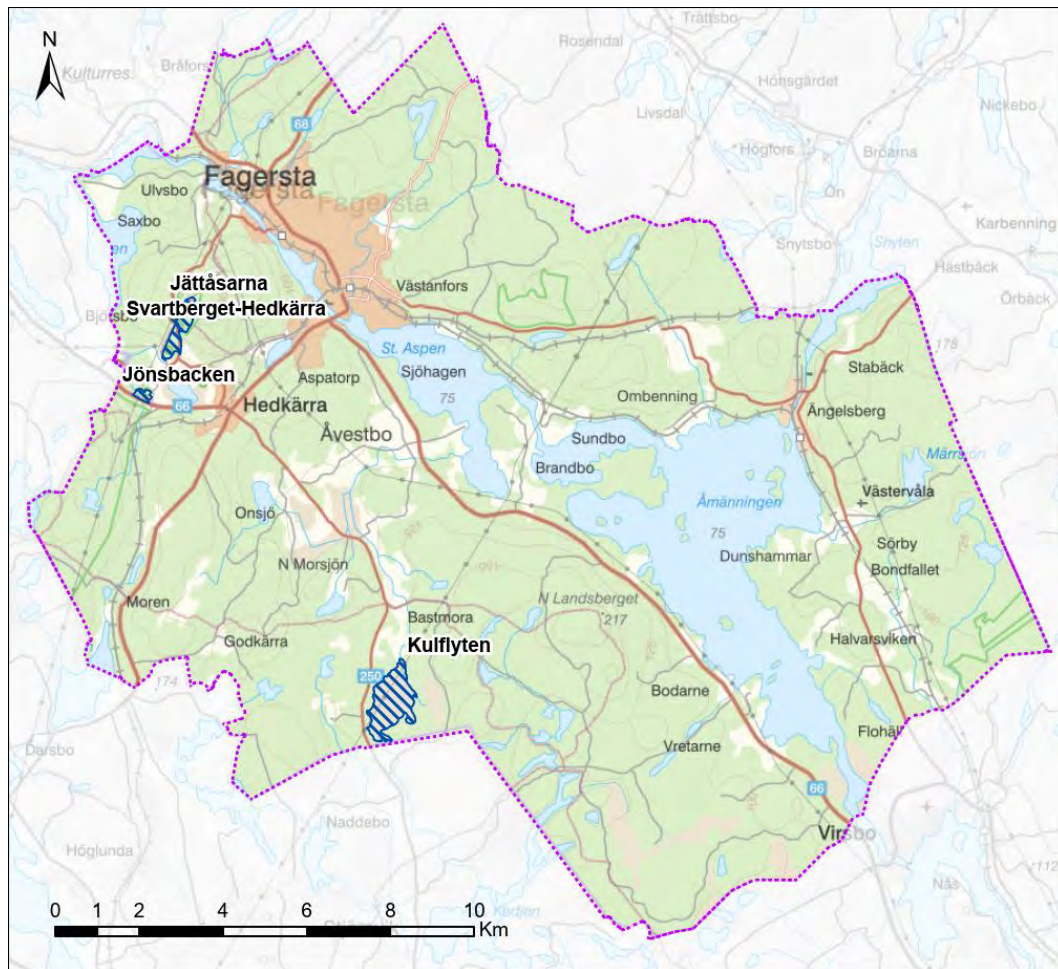
Trafikverket har pekat ut vissa vägar, järnvägar, hamnar, sjöfarter och flygplatser som utgör riksintresse för kommunikationer. I Fagersta kommun finns riksintressen för väg och för järnväg, se Figur 4. Dessa skyddas enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Den väg som utgör riksintresse för kommunikation i kommunen riksväg 66. Avesta/Krylbo-(Frövi) - Godsstråket genom Bergslagen samt Brattheden-(Fagersta) - Bergslagspendeln är de järnvägar som utgör riksintresse för kommunikation. I princip hela kommunen täcks av så kallade MSA (Minimum Sector Altitude) områden som är skyddsområde kring flygplatserna. Borlänge flygplats MSA-område täcker in halva kommunen från nordväst och Västerås flygplats täcker in halva kommunen från sydost.

Figur 4 Riksintressen för kommunikation inom kommunen. I gult syns väg och orange järnväg. © Lantmäteriet, Geodatasamverkan och Trafikverket

Natura 2000-områden

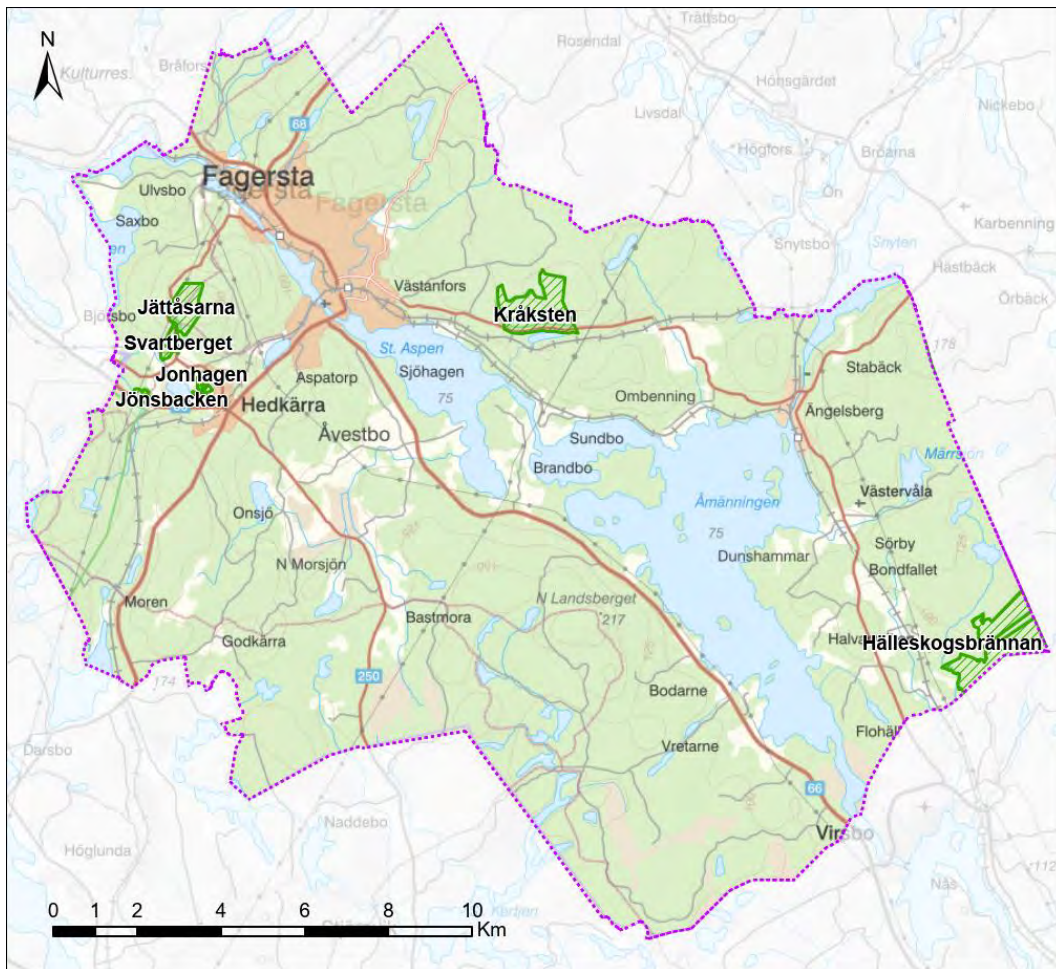
I Fagersta finns det 4 Natura 2000-områden (enligt art- och habitatdirektivet), se Figur 5. De är skyddade enligt 4 kap. miljöbalken. Det finns inga Natura 2000-områden enligt fågeldirektivet i Fagersta kommun.

Figur 5 Natura 2000-områden inom Fagersta kommun, blå skrafferade områden är skyddade enligt art- och habitatdirektivet. Kommungränsen är utpekad i lila. Källa: Länsstyrelserna 2022 © Lantmäteriet, Geodatasamverkan

Naturresevat

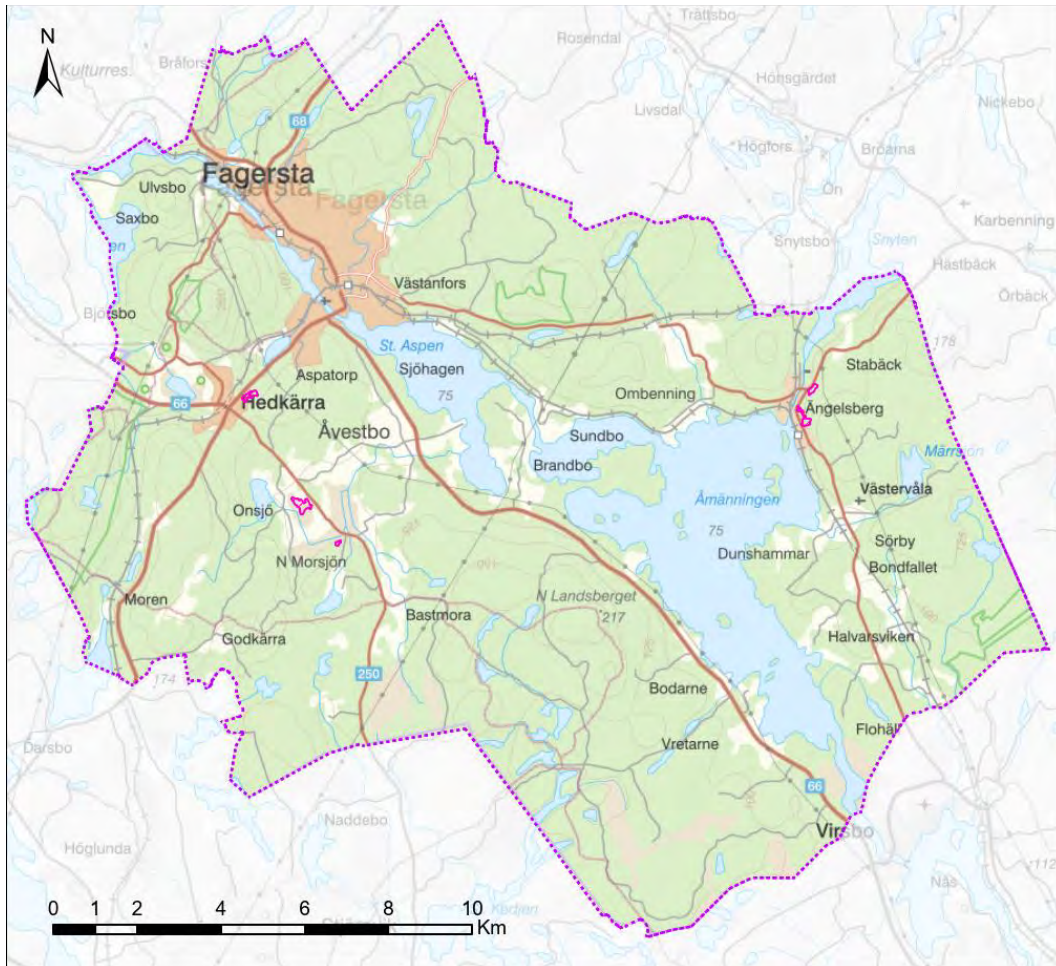
Det finns 6 naturresevat i Fagersta, se Figur 6.

Figur 6 Naturresevat inom Fagersta kommun markerade i grönt skrafferat. Kommungränsen är utpekad i lila. Källa: Länsstyrelsen, 2022. © Lantmäteriet, Geodatasamverkan.

Naturvårdsavtal

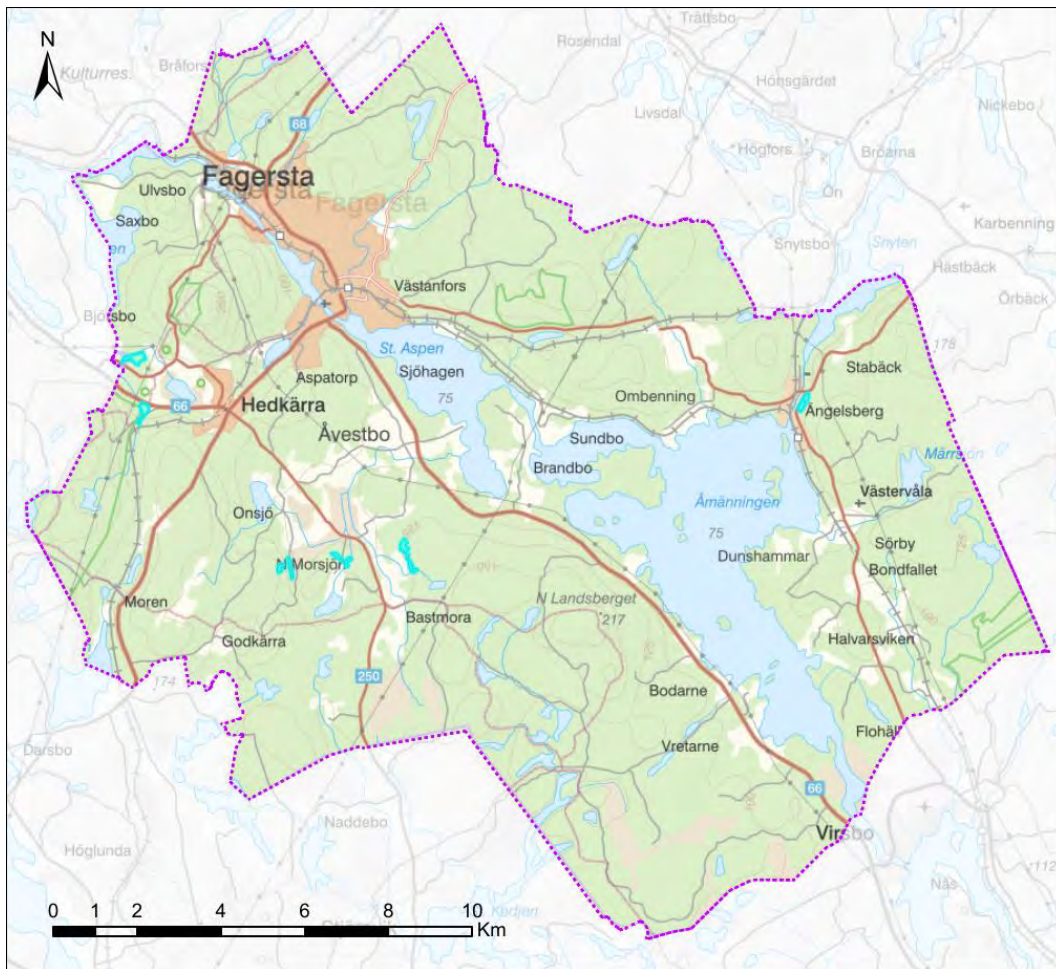
I kommunen finns ett antal naturvårdsavtal (7 kap 3 § Jordabalken), se Figur 7. Naturvårdsavtal är ett civilrättsligt avtal mellan staten/kommunen och markägaren i syfte att bevara och utveckla ett områdes naturvärden. Det gäller ofta mark som kräver naturvårdsanpassad skötsel och är ett bra komplement till övriga skyddsformer.

Figur 8 Områden som omfattas av naturvårdsavtal är markerade i rosa. Kommungränsen är utpekad i lila. Källa Länsstyrelserna © Lantmäteriet, Geodatasamverkan

Biotopskyddade naturmiljöer

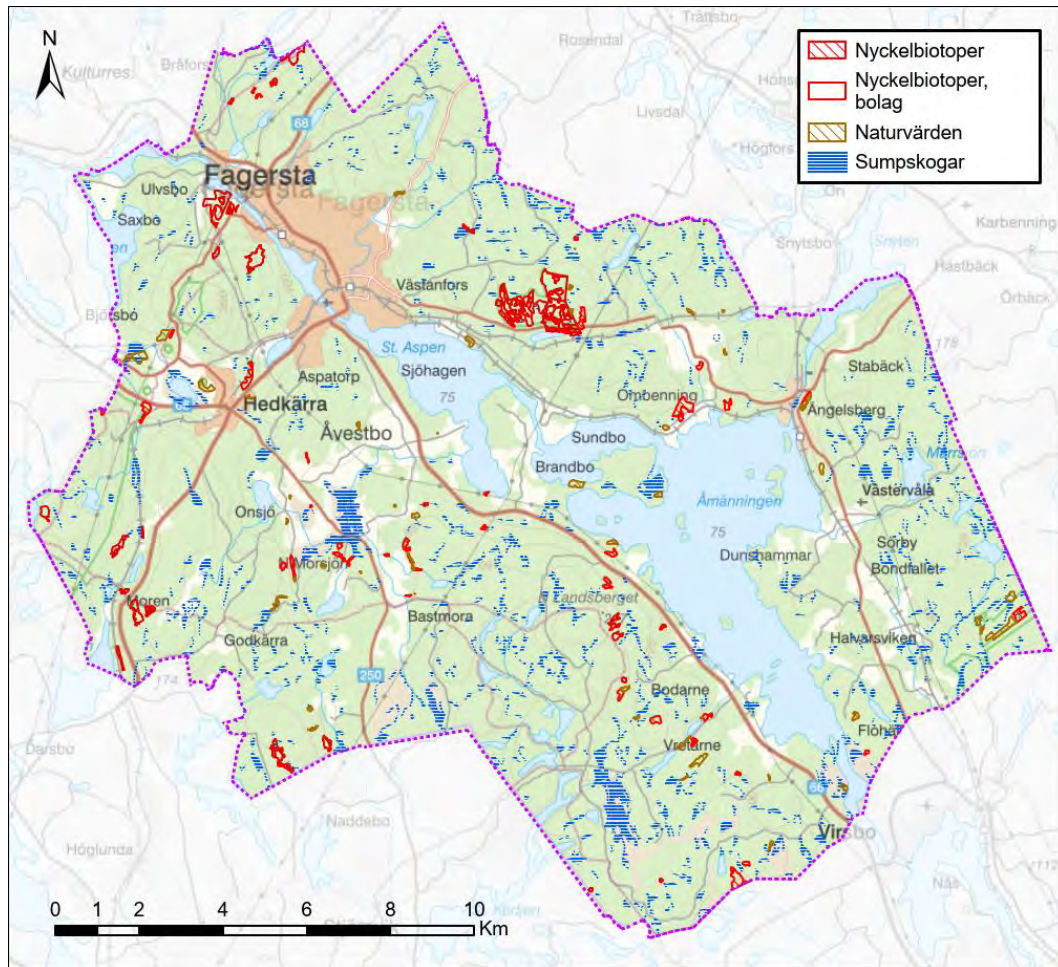
I Fagersta ett flertal skogliga biotopskyddade områden, se Figur 9.

Figur 9. Områden som omfattas av Biotopskydd är markerade i blått. Kommungränsen är utpekad i rött. Källa: Skogsstyrelsen, 2022. © Lantmäteriet, Geodatasamverkan

Övriga naturvärden

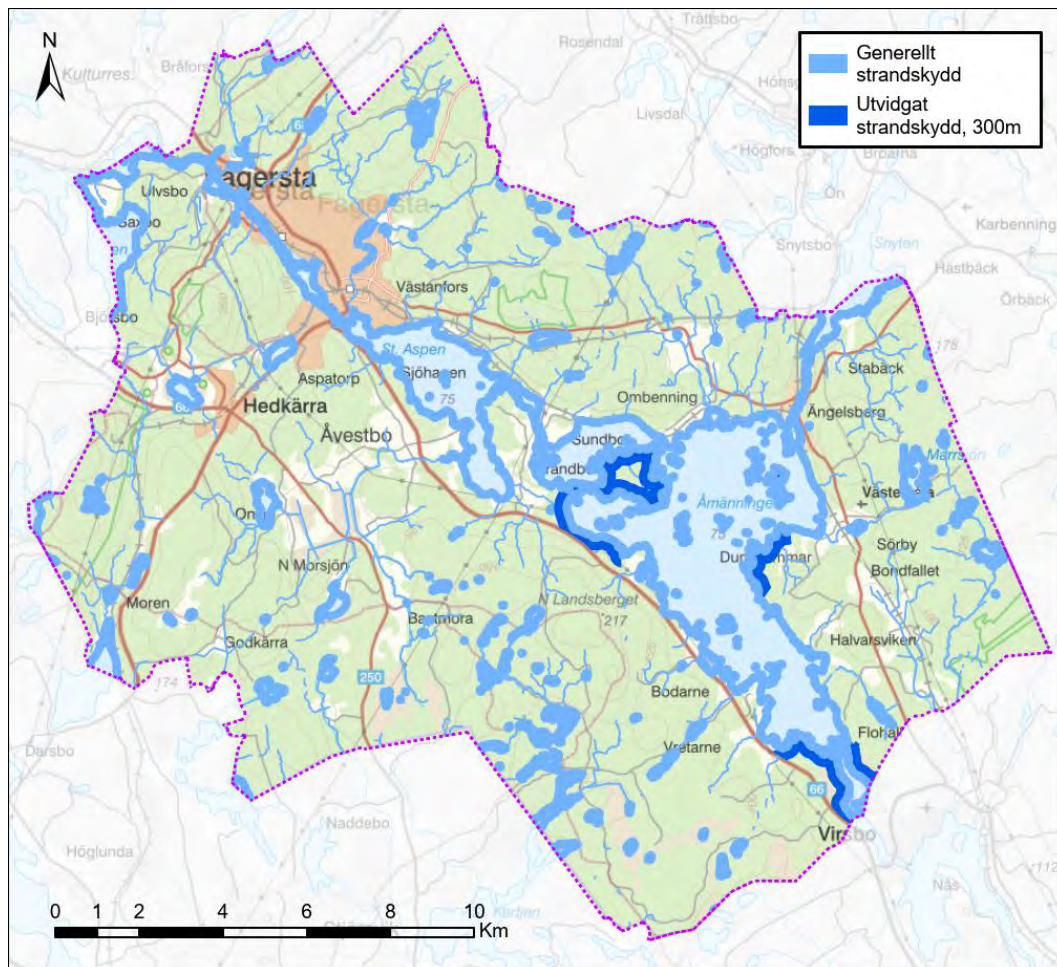
Inom kommunen finns ett antal nyckelbiotoper, sumpskogar och områden med höga naturvärden, se Figur 12.

Figur 12 Övriga naturvärden. Kommungränsen är utpekad i lila. Källa Skogsstyrelsen ©Lantmäteriet

Strandskydd

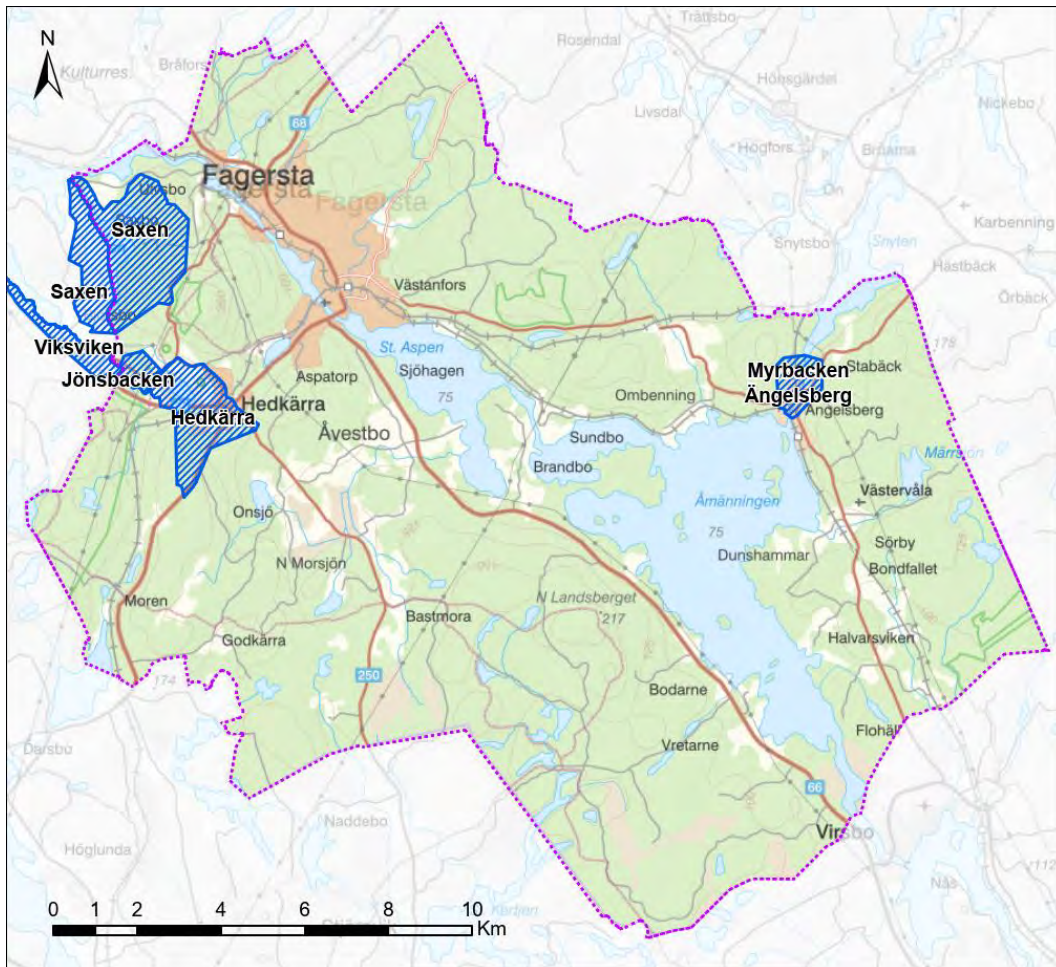
Det generella strandskyddet är 100 meter men längs med vissa delar runt Åmanningen är skyddet utvidgat till 300 meter, se Figur 10.

Figur 10 Generellt och utvidgat strandskydd. Kommungränsen är utpekad i lila. Källa Länsstyrelserna © Lantmäteriet, Geodatasamverkan

Övrigt skyddat vatten

I hela kommunen råder det förbud mot markavvattning. Det finns även flertalet vattenskyddsområden, se Figur 11.

Figur 11 Vattenskyddsområden markerade i blått skrafferat. Kommungränsen är utpekad i lila. Källa Länsstyrelserna © Lantmäteriet